

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

MICHAL ORSÁG

III. ročník – prezenční studium

Obor: český jazyk – anglický jazyk

AUTOBIOGRAFICKÉ PRVKY V DÍLE

LADISLAVA KLÍMY, ZEJMÉNA

V ROMANETU UTRPENÍ KNÍŽETE

STERNENHOCHA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Igor Fic, Dr.

Olomouc 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů.

V Olomouci dne 13. 6. 2011

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Doc. Mgr. Igoru Ficovi, Dr., že se mně a mé práci věnoval.

OBSAH

ÚVOD	6
1 ŽIVOT LADISLAVA KLÍMY	8
1.1 STUDIA.....	9
1.2 KLÍMOVY OSMNÁCTÉ NAROZENINY	10
1.3 FILOZOF – BÁSNÍK	11
1.4 OBDOBÍ OD SMRTI OTCE PO KONEC VÁLKY	12
1.5 POSLEDNÍ LÉTA KLÍMOVA ŽIVOTA.....	14
2 LADISLAV KLÍMA FILOZOF	16
2.1 SVĚT JAKO VĚDOMÍ A NIC	17
2.2 „BOŽÍ PRAXE“	18
2.3 VYÚSTĚNÍ KLÍMOVY FILOZOFIE	20
3 DÍLO LADISLAVA KLÍMY	21
3.1 DEBUT	21
3.2 PUBLIKOVÁNÍ PO SVĚTOVÉ VÁLCE	21
3.3 VYDÁNO POSMRTNĚ.....	22
4 UTRPENÍ KNÍŽETE STERNENHOCHA	24
4.1 KAPITOLY UTRPENÍ KNÍŽETE STERNENHOCHA	24
4.2 POSTUP PŘI KOMPARACI	25
4.3 DATACE A NUMERA.....	26
4.4 NAPOLEON.....	28
4.5 VÝCHOVA LADISLAVA KLÍMY A HELGY.....	30
4.6 LÁSKA	31
4.7 ALKOHOLIZMUS.....	34
4.8 STRACH, KNIHY A HUDBA.....	36
4.9 ČAS, TITUL KNIHY A JEŽÍŠ	38
4.10 KLÍMA CITUJE STERNENHOCHA.....	39
ZÁVĚR	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
ANOTACE	45

„No artist is ever morbid. The artist can express everything.”¹

¹ WILDE, O. *Plays, Prose Writings and Poems*. London: J.M. Dent, 1966, s. 69.
Překlad M. Orság: „Žádný umělec není nikdy morbidní. Umělec smí vyjádřit vše.“

ÚVOD

Ladislava Klímu bychom mohli nazvat jako fabulátora. Dlouho před tím, než se objevila postava světoznámého amerického mystifikátora Andyho Kaufmana, stylizoval se Klíma do několika rolí. Ti, kdo neznají jeho korespondenci a seznámili se pouze s jeho beletrií, mají o Klímovi nejspíše jednotné mínění: egoistický blázen, arogantní šílenec či nelítostný fanatik. V této práci se však pokusíme poněkud mylné domněnky alespoň částečně vyvrátit.

Zaměříme se sice na autobiografické prvky, tedy porovnání života Ladislava Klímy s vlastnostmi jeho postav a situacemi, ve kterých se ocitají, nezapomínáme přitom na veledůležitě: vykreslení Klímy v co nejrealističtější podobě.

To je samozřejmě nelehký úkol. Nemáme totiž možnost s Klímou hovořit, může se tedy v mnoha případech jednat pouze o spekulace či náhody. Jsme si také vědomi faktu, že s úmrtím téměř jakéhokoliv jedince začne kolem této osoby vznikat legenda, kterou jeho přátelé a známí mohou přiživovat do bezmezných rozměrů. A v případě osobnosti, jakou Klíma bezpochyby byl, je velikost této legendy navíc podpořena jeho vlastními texty, ve kterých vystupoval v jiném světle než tomu bylo například v korespondenci.

Klíma je v čítankách neprávem opomíjen. Je pravda, že není typ spisovatele, jehož texty bychom nechali děti předčítat před spolužáky, avšak minimálně v oblasti milostných dopisů by se jeho vyjádření dalo srovnat s lyricko-epickými milostnými klasiky; ale ani tu se neztrácí Klímův ojedinělý styl.

V první části naší práce se zaměříme na faktická data ze života Ladislava Klímy. Jsou to pro nás důležité informace, z nichž sestavíme obraz Klímova života. Za primární budeme považovat údaje z *Vlastního životopisu Ladislava Klímy*, který byl napsán v roce 1924, tedy tři roky před autorovou smrtí.

Sám sebe považoval Klíma více za filozofa nežli spisovatele. Bylo by tedy tristní nezmínit se o jeho filozofii alespoň okrajově.

Neradi bychom opomenuli bibliografii, a proto jí věnujeme 3. kapitolu. Děla, která vyšla za Klímova života, není mnoho a většina z nich byla publikována hlavně v posledních letech jeho života. V současné době čítá množství textů, pod nimiž je jako autor podepsán, několik desítek publikací.

V praktické části je zájem zaměřen již na zmíněné autobiografické prvky. Pro naši komparaci jsme si vybrali romaneto *Utrpení knížete Sternenhocha*. Kapitola je uvedena obecně a hned v úvodu jsou popsány postupy, podle kterých jsme postupovali, a publikace, v nichž jsme hledali informace pro porovnávání. Pokusíme se potvrdit, že se autobiografické prvky Ladislava Klímy v díle *Utrpení knížete Sternenhocha* objevují mezi několika postavami, ne pouze u jediné.

1 ŽIVOT LADISLAVA KLÍMY

Z pozůstalosti Ladislava Klímy se toho zachovalo mnoho, ne však tolik, kolik se ve skutečnosti dochovat mohlo. Nicméně z informací, které se nám dostávají do rukou, není úplně nemožné vytvořit obraz toho kdy, kde, s kým a jak dlouho Klíma pobýval. Pokusíme se tedy z dostupných materiálů sestavit Klímův život od narození až po smrt.

Ladislav Klíma se narodil 28. srpna 1878 v Domažlicích Josefu Klímovi a Josefině Klímové. Klímův otec byl vyučený mlynář, ale v Domažlicích byl známý spíše jako úředník, kterým se stal díky svému bratru Václavovi, pro jehož advokátní kancelář pracoval. Později, už jako ředitel velkostatku a předseda Politického spolku v Domažlicích, „*financoval volební kampaň v Domažlicích a (...) Masaryk obracel se na něho v době své kandidatury i poslancování s důvěrou*“². Ladislav Klíma o něm ve svých pracích nemálo psal a například v dopise Marii Kösslóvé z 8. května 1919 ho popisuje následovně: „*Výchova mého tatínka omezovala se na to, že mne, ještě kluka, vodil každou neděli do chodských vesnic, kde v hospodách řečnil, a že mne cestou zasvěcoval do mystérií politiky. Nikdy nepoznal jsem opravdovějšího vlastence – i člověka. Neměl jsem jej nikdy rád.*“³

Klíma se snaží navodit dojem, že nenáviděl nejen otce a zbytek své rodiny, ale i všechny ostatní: „*Protivili se mně všichni až k hnusu – ne proto, že by byli hnusní, – proto, že stáli mně příliš blízko. Protivili se mně rodiče a nenáviděl jsem je (...)*“⁴ O několik vět dál pokračuje: „*Nenáviděl jsem v dětství všechny lidi, každé pohlazení nutilo mne až ke zvracení.*“⁵

Samotná averze však mohla vzniknout jako jakýsi obranný mechanismus, kterým se Klíma vyrovnával se smrtí téměř celé své rodiny: „*Dva bratři, dvě sestry; zemřeli všichni v dětských létech.*“⁶ To

² PRACH, L. *Masaryk a Domažlice*. Domažlice: Městské museum, 1938. In ABRAMS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 752.

³ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 385.

⁴ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.

⁵ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.

⁶ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.

bylo Klímovi šestnáct. O necelý rok později přišel během krátké chvíle o matku, babičku, tetu a zbylou sestru. Otec se rozhodne zanechat práce úředníka, stěhuje se do Modřan a před tím, než souhlasí s předčasným prohlášením osmnáctiletého Klímy za dospělého, mu nechává téměř absolutní volnost.⁷

1.1 STUDIA

Student byl Klíma vyznamenání hodný, což potvrzují jednak dochovaná vysvědčení od roku 1888 až po první pololetí 1893 a také jeho vlastní vyjádření: „*Stydím se říci, že jsem studoval až ke konci vždy s vyznamenáním, a že jsem měl z mravního chování vždy první známku.*“⁸ Měl rád zvířectvo: „*Vzpomněl jsem, 12letý, jednou o půlnoci, že jsem ptačímu mláděti (...) zapomněl toho dne dát žížaly, které jsem pro ně už připravil;*“⁹ a stejně tak i hudbu: „*Nejmocnější pocity v dětství dala mně hudba. (...) Půl druhé hodiny šel jsem, 14letý, hlubokými závějemi do vesnice, kde, jak jsem věděl, bude pohřeb s hudbou.*“¹⁰

Konkrétní projevy revolty proti školství přišly až po zmíněných úmrtích: „*Já systematicky jsem hanobil kříže v okolí města, dělal skandály v kostele, rozhazoval v nedostatku pum anarchistické letáky atd. – , – až jsem byl vyhozen, v 1. sem. septimy, ze všech cislajtanských učelišť – proto, že jsem nazval ve školní úloze, v neznalosti historie, Habsburgy – myslím – prasečí dynastií.*“¹¹ Přesné znění textu, který Klíma odevzdal, je následující: „*Ferdinand, panovník cizí, národu českému odlehlý, studený, zůstane u Čecha vlastence vždy nenáviděným, již proto, že prvním členem nynější panující dynastie na trůně českém.*“¹² Školní instituci dal ještě jednu šanci, když se přihlásil do záhřebského gymnázia, ale „*po vysezení jednoho semestru odejel jsem rázem do Čech, rozhodnut, že do žádné školy už nevčkročím a žádnému povolání se*

⁷ Srov. KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

⁹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.

¹⁰ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

¹¹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

¹² BODLÁK, K., VÁPENÍK, R. (ed.). *Ladislav Klíma filosof-básník.* Praha: Jan Pohořelý, 1948, s. 115-121. In ABRAMS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 753.

nebudu věnovat“.¹³ Z těchto okázalých předsevzetí však sešlo v obou případech. Jako mimořádný posluchač byl totiž 8. října 1897 přijat na filosofickou fakultu Karlo-Ferdinandské university české v Praze;¹⁴ v roce 1915 se na dva měsíce stal řidičem lokomotivy a v letech 1916-17 mu František Böhler zprostředkoval práci „opatrovníka“ malé továrny.¹⁵

1.2 KLÍMOVY OSMNÁCTÉ NAROZENINY

S osmnáctým rokem a zplnoletněním přišlo i dědictví po matce a sestře. O necelý rok později – přesněji 22. června 1897 – se Josef Klíma podruhé žení. Za manželku si bere mladičkou, teprve čtyřiaadvacetiletou Annu Králíkovou, se kterou v lednu roku 1900 Ladislav Klíma odchází z Modřan, kde doposud všichni tři bydleli. Společně pak přebývají v Plzni a od května téhož roku v Eisensteinu. O rok později odjíždějí do Curychu, z něhož se 1. července 1902 stěhují do tyrolského Landecku. Na Smíchově se objevuje 15. srpna 1903 a píše *Svět jako vědomí a nic*; ihned po vydání se Klíma přemísťuje do Záběhlic u Zbraslavi. Psaní aforismů se věnoval při pobytu na Vinohradech, což bylo v roce 1906; na jeho konci přijímá nabídku otce a vrací se do Modřan. Tam se velice intenzivně věnuje psaní beletrie: „den co den 2-3 tiskové archy“.¹⁶ V dopisu Emanuelu Chalupnému z 22. října 1908 ji charakterizuje takto: „V posledních dvou letech vychrlil jsem pro svou zábavu a zotavení fůru ,bel'etrie, desetkrát realističtější a hnusnější než je Zola, 10krát fantastičtější než Hofmann, 10x obscoennější než Casanova, 10x perversnější než Baudelaire, 10x cyničtější než Grabbe, 10x paradoxnější než Wilde, 10x hrubší než Havlíček, 10x účinnější prostředek k zvracení než ,Labyr<int> světa a r<áj> s<rdce>,‘ krátce non plus ultra nemravnosti, zlotřilosti a bláznovství.“¹⁷

¹³ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

¹⁴ Srov. AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 753.

¹⁵ Srov. KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 12.

¹⁶ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 11.

¹⁷ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 25.

1.3 FILOZOF – BÁSNÍK

Klíma se však za beletristu nepovažoval, jak se můžeme dočíst v dopise Emanuelu Chalupnému ze 4. září 1910: „*Je zcela pravda, že belletrista nejsem: bell. kořeny svým – ,schon deshalb, weil man nicht zugleich (celý) Philos. und Dichter sein kann‘ : Schop.*“¹⁸ V jiném dopise, to už Aloisi Fiedlerovi, však na dvou stranách vypisuje seznam novelistiky, kterou napsal v letech 1906-1909. Za zmínku snad stojí hned první položka, kterou dopis z 16. listopadu 1918 obsahoval: „*Hlavní produkt byl velký roman, nazvaný provisorně (a špatně) ,Lidská tragedie a Boží komedie‘. (...) Projektováno 7-8 dílů; napsány čtyři (asi 4000 str. mohly by obnášet).*“¹⁹ Takto Klíma pokračuje přes různé povídky a romaneta až po „*asi 30 fantastických novell*“²⁰ a několik románů; sám pak u některých zmiňuje: „*Znamenité, nepředstížitelně perversní, bez výjimky spálené; každý večer spálil jsem principiálně, co ve dne se rděním napsal.*“²¹ O jejich skutečné existenci ale můžeme pouze polemizovat, ačkoliv poznámkový aparát *Sebraných spisů II* poměrně detailně popisuje všechny dochované zlomky.

Na jaře roku 1908 si Klíma začíná uvědomovat, že se pomalu odchyluje od své filozofické práce. Rozhodl se tedy „*vyzkoušet platnost své filosofie – ale nikoli pokračováním v pojmové konstrukci, dokonce ani v rozvíjení fikce básnického díla, nýbrž přímo v konkrétnosti života. Tím se měla stát jeho ,Boží praxe‘.*“²² Více se „Boží praxi“ budeme věnovat později; dále bychom rádi zmínili *Nečasové úvahy II*²³ (zejména část „Schopenhauer jako vychovatel“, která se svým zaměřením blíží Klímovu pojetí filozofie).

¹⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 28. Překlad E. Abrams a E. Pátková: „*už proto, že nelze být <(celý)> zároveň filosofem i básníkem.*“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Praha: Torst, 2006, s. 627.

„*Citát je z úvodu k ,Několika veršům‘ připojeným k druhému svazku Schopenhauerova posledního díla, Parerga a paralipomena (,Einige verse‘, in: Schopenhauers Sämtliche Werke, vyd. P. Deussen, Piper, Mnichov 1911-1926, sv. V, str. 718).*“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Praha: Torst, 2006, s. 691.

¹⁹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 356.

²⁰ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 356.

²¹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 356.

²² CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 152.

²³ NIETZSCHE, F. *Nečasové úvahy II*. Praha: Mladá fronta, 1992, 168 s.

1.4 OBDOBÍ OD SMRTI OTCE PO KONEC VÁLKY

V březnu roku 1909 umírá Klímovi otec. Z dochovaných deníků a dopisů z tohoto roku o tom není – nutno podotknout, že oproti jiným letům je těchto záznamů minimum – přímá zmínka ani jedna. Událost komentuje pouze ve *Vlastním životopisu*: „*V zimě r. 1909 zemřel otec – právě, když došly poslední pohledávky, které jsem měl u něho – Zdědil jsem po něm jeho baráky. (...) Ale právě toho roku a následujícího dostoupil jsem vrcholu svého dosavadního života: našel a partiellně přisvojil si Deoessenci*²⁴.“²⁵ Z toho tedy plyne, že Klíma nemá čas zabývat se smrtí svého otce; má před sebou důležitější úkoly: „*Předsevzetí: absolutním ovládnutím intelektu docílit plně Nejvyššího.*“²⁶ Jisté niterné pocity sám sobě odpírá a nepřipouští jejich existenci ve spojitosti se svým vlastním tělem či myšlením: „*Není affektu, který by měl dnes 2 % moci nade mnou. (...) Přání, tužeb, žádostí skoro už nemám, – leda momentanních, které ihned zemrou po narození; platí i o starostech. Lítost, ‚výčitky svědomí‘, pocit viny, závist, žárlivost – věci mně od jakživa naprosto neznámé; patří patrně jen dobytku.*“²⁷

Mohlo by se nadále zdát, že Klímovi šlo pouze o peníze a zděděný majetek; pravda je ale taková, že materiální statky odmítá a nejednou to ve svých poznámkách dává najevo. Pro ilustraci jsme vybrali dvě ukázky:

- 1) věta následuje po zmínce o tom, že zdědil baráky: „*Byly na nich dluhy, ale při prodeji mohl jsem odnést 10-12 000 zl. čistých, kdybych se byl o to aspoň trochu staral. (...) Měl jsem z prodeje asi 3500 zl.*“²⁸

²⁴ „*Deoesence (boží praxe, praxe) (z lat. deus, Bůh, esse, být) proces bytí nebo přesněji stávání se Bohem v praktickém smyslu, tzn. v běžném životě. Tento proces spočívá v přivádění se do stavů vytržení, extáze a pozměněných stavů vědomí a vnímání. Tyto stavy se Klíma snažil navodit prostřednictvím různých sebetřýznivých procedur (skřehlý na sněhu v křečích) a kontemplativních technik (za vydatné pomoci alkoholu).*“ LIZNAR, M. *Filosofická terminologie Ladislava Klímy*. Brno, 2006, 63 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na katedře občanské výchovy. Vedoucí diplomové práce Petr Jemelka.

²⁵ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 12.

²⁶ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 12.

²⁷ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 17.

²⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 12.

2) „Dobrá byla zdatnost mého těla za posledních 10 let, – kvůli spořivosti: Od r. 15 spím jen v nevytápěných místnostech – jak jsem oblečen, zdravotnický i estetický, je mně fuk a 4 Kč na stravu stačí každému člověku: jísti jenom syrové věci: to slouží stejně zdraví jako kapse.“²⁹

Do Vršovic se Klíma stěhuje roku 1910 a s ním cestuje i vdova po otci. Intenzivně se věnuje praktikování vlastní filozofie, k čemuž se připojuje i nadměrné požívání alkoholu. Klímova poznámka „*druhá půle 12. a 13. roku neviděla mne střízlivým ani minutu*“³⁰ je trochu v rozporu s následujícím tvrzením: „*Heroický pokus o proměnu vědomí vyžadoval udržet si krajní střízlivost rozumu a pevnost vůle. Ale Klíma se dopouští osudného omylu. „Do třiceti šesti let Klíma nepil,“ dosvědčuje Kodíček v nekrologu.*“³¹ Jedná se tedy o rozdíl 4-5 let.

V listopadu roku 1913 se Ladislav Klíma, Anna Klímová a Karel Vaniš, za kterého se Klímova nevlastní matka začátkem války – v prosinci 1914 – provdala, stěhují do Horoušánek.³²

Překvapivě dlouho nechává Karel Vaniš Klímu ve svém příbytku. O vztahu své mladé manželky a jejího o málo mladšího nevlastního syna má své představy: „... samozřejmě přilnula více k synovi než otci zvláště když oba byli v boji života takřka dětmi, kterým neznámy zlé jazyky lidské a které ve svých stycích neznají než pocity bezvýhradného přátelství.“³³ Nemůžeme se ale divit, jestli se Klíma nakonec z Horoušánek musel odstěhovat. Dozvídáme se to z dopisu Emanuelu Chalupnému z 5. července 1915: „*Dostal jsem právě od p.p. manželů Vanišových výpověď, nejdéle do 10. července. Z důvodů hlavně peněžních – zcela oprávněných. (...) A p. Vaniš má své psychologické důvody, snadno domyslitelné a rovněž oprávněné.*“³⁴ V té době je na tom Klíma finančně opravdu špatně, nemá kde bydlet a proti svým zásadám žádá své přátele

²⁹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 16.

³⁰ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 12.

³¹ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 156.

³² Srov. AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 754.

³³ Srov. AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 754.

³⁴ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 114.

o práci. Nejdříve 13. července 1915 Antonína Kříže: „*Rád našel bych v Praze existenci; žádné práce se nezříkám, která by schopností mým odpovídala.*“³⁵ A hned následující den Otokara Březinu: „*Ve své osamocenosti považuju především za nezbytno najít jednoho, dva přátele, kteří by nejen ke vhodnému místu mi dopomohli, ale i v prvních dnech mne trochu radou vedli a opírali.*“³⁶ Poslední dva zmiňované dopisy píše už z Vysočan, kde se ubytoval v levném hotelu „Krása“; tam pak zůstává téměř až do smrti. Následuje období již zmiňovaných prací, a také alkoholických pitek s Františkem Böhlerem, se kterým po zkrachování obou zaměstnání zakládá firmu na výrobu tabákové náhražky. Výroba trvala do léta 1918 a mohla by být popsána jako absolutní fiasko, protože „*vynesla si 500 K, sežravši 20.000*“.³⁷

1.5 POSLEDNÍ LÉTA KLÍMOVA ŽIVOTA

Po válce sehnal Josef Kodíček Klímovi práci v novinách a časopisech, kam po krátkou chvíli přispíval. Vyústěním těchto textů jsou soubory s názvem *Traktáty a diktáty*³⁸ a *Vteřina a věčnost*³⁹. Ve stejné době se dostává i ke svým rukopisům, které nejspíš jako zástavu zanechal u Vanišů; některé dopisuje, jiné přepisuje, ale spousta z nich už se zachránit nedá.⁴⁰

Na konci roku 1922 se snaží zbavit alkoholismu, objevuje se u něj „*náboženský, a dokonce zřetelně křesťanský*“⁴¹ motiv „*a rok 24 až do dneška (21. února) křečovitě heroický boj proti všemu (...)*“.⁴²

Zbýlých několik let života vyplňuje psaním jak beletristických, tak filozofických textů a koncem roku 1927 (27. prosince) se např. v dopise Emanuelu Chalupnému zmiňuje o své chorobě: „*Se svým*

³⁵ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 117-118.

³⁶ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 118.

³⁷ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 13.

³⁸ KLÍMA, L. *Traktáty a diktáty*. Praha: Ot. Štorch-Marien, 1922, 219 s.

³⁹ KLÍMA, L. *Vteřina a věčnost: filosofické intermezzo*. Praha: Aventinum, 1927, 211 s.

⁴⁰ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 159, 157, 158.

⁴¹ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 162.

⁴² KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 13.

stavem duševním i tělesným jsem spokojen. Nejhorší – pro tuberkulika měsíce mám za sebou.“⁴³ Poslední zachovaný dopis je pak Rudolfu Škeříkovi z 19. března 1928. Kamila Lososová⁴⁴ se k posledním hodinám života Ladislava Klímy vyjádřila v březnu 1943 takto: „*Ve středu mi říkal, abych zůstala přes noc. (...) Do 11. hodiny jsme hovořili a od 11. hodin začal ten zápas to bylo hrozné, pořád pracoval rukama. ,Tys mi zapoměla připomenout, abych dýchal.*‘ (...) Zvonila jsem na doktorku. *Injekce. (...) Kolem 5. hodiny jsem viděla, že přestal dýchat. Byla jsem tam s ním. Sama. Zvonila jsem na službu. Ta mu dala černé punčochy. Pak jsem tam už nemohla zůstat. Musela jsem odtamtud. Jela jsem domů.*“⁴⁵

Ladislav Klíma zemřel ve čtvrtek 19. dubna 1928 na tuberkulózu.

⁴³ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 570.

⁴⁴ „*Kamila Lososová (1883-1951), opuštěná manželka vrchního technického rady nebo inspektora státních drah, vyprávěla o začátcích své známosti s Klímou v rozhovoru z prosince 1943, který pak zapsal Jaroslav Kabeš: ,... Pak přišly prázdniny a začíná korespondence – Mária Kellarová pak otravovala náš vztah žárlivostí – Klíma (to byl červenec) mi dal číst její list – to se mi nelíbilo – Klímovi dělalo dobře, že jsme s Márinkou na sebe žárlily – Konec byl, že jsem mu napsala, že ustupuji – já mu pak psala pod jménem ,Fastasie*‘. Nakonec přece zůstal u mne.“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Praha: Torst, 2006, s. 829.

⁴⁵ AMBRAS, E. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Praha: Torst, 2006, s. 871.

2 LADISLAV KLÍMA FILOZOF

Klíma sám chtěl působit jako nadčlověk, jako něco nedotknutelného. Vzáyval Napoleona a uznával pouze silné jedince; nemoci sobě odpíral a nepřipouštěl možnost, že by ho některá mohla skolit. Vše zmíněné a daleko více však můžeme považovat za jakousi autostylizaci, aby ho okolí vnímalo jak sám Klíma chtěl (což je vlastně svým způsobem také jistý druh filozofie).

Ve věku, kdy většina mladých lidí propuká v opojení láskou a cítí potřebu najít si partnera, milovat a být milován, zažil Klíma zcela jiný druh touhy (můžeme-li to takto nazvat). Svou zkušenost popsal ve *Vlastním životopisu*: „V 15. roce procitla, jednoho osudného odpoledne, rázem a děsivě má dosud spící snící podstata, pod jednou ze svých forem: musit násilně myslit o nemyslitelnostech. Zbytek dne a celou noc svíjel jsem se v křečovitém myšlení o desítitisícinách milimetru – nutný následek všemocného ‚instinktu‘: jsem všemocný – nebylo možno vůli zastavit, dokud blahoslavené tělo neudělalo tomu konec. (...) Bylo zapotřebí 19 mých let,⁴⁶ permanentního svíjení, dusení se a hrůz, aby uzrály sladké plody..⁴⁷ Není to však poprvé, co sám sebe staví do pozice řekněme výjimečného; v pasáži, kde ve *Vlastním životopisu* popisuje svá dětská léta, zaznívá následující: „Již tenkrát byla mou základní, všude, ranně mlhavě probleskující a při tom mohutnou vlastností *Vůle*, stále sebe objímající a vše absolutně komandující. Těžko žít s ní dospělému, těžší dítěti.“⁴⁸

Mohli bychom napsat, že Klíma ve své filozofii „vychází ze Schopenhauera, Nietzscheho a Berkeleye, a Klíma se k nim vskutku hlásil“.⁴⁹ A jistou podobnost tam zajisté nacházíme; avšak rádi bychom upozornili na fakt, že Klíma je do jisté míry zaručený originál: „(...)

⁴⁶ „Tedy roku 1912, vytvořením kompromisní (mezi lidským a božským) ‚parole‘ Síla! Klíma ji v dopise Miloši Srbovi z 29. srpna 1916 komentuje takto: „... za nejlepší cestu k <Deessenci>, u dnešního člověka – potřebujícího vždy v mlhách svého myšlení smyslové opory – jest jediné slovo: Síla!“ (sic!) AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 753.

⁴⁷ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

⁴⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.

⁴⁹ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 141.

*závažnost Klímova díla a jeho interpretace spočívá v něm samotném. Přestože se nabízí celá řada podobností s významnými filozofiemi, filozofickými a literárními směry, zůstává čtenář unesen nezvyklou mírou původnosti, osobní zainteresovanosti a autentičnosti.*⁵⁰

2.1 SVĚT JAKO VĚDOMÍ A NIC

„Kniha je manifestem imaterialismu.⁵¹ Klíma nikdy nepochyboval, že je to vědomí, co podmiňuje existenci vědomého; bez vědomí by nebylo vědomého a nebylo by tedy nic; bez subjektu by svět jakožto objekt nebyl.“⁵² A Chalupický o odstavec dál pokračuje s výkladem Klímova imaterialismu na základě Světa jako vědomí a nic: „Úkolem filosofie je pochopit, jakým způsobem víme, že něco jest. To, co jest, můžeme označit za ‚něco‘, ale stěží už můžeme pokládat za ‚něco‘ naše poznávání, naše vědomí samo. Vztah poznání a poznávaného nedá se popsat jako vztah dvou ‚něco‘, dvou ‚věcí‘. Je-li poznávané ‚něco‘, poznávání je vůči němu ‚nikoli-něco‘, tedy v radikálním slovníku, jakým byl Klímův, ‚nic‘. (...) Poznávání se nedá vykládat tak, jako by v něm docházelo k vztahu ‚ničeho‘ k ‚něčemu‘. Má-li ono ‚nic‘ pochopit toto ‚něco‘, musí danost toho ‚něco‘ redukovat na své ‚nic‘, jež není žádným způsobem podnětné: redukovat jeho objektivní faktičnost na ryzí aktivitu vědomí.“⁵³

„Nic nebylo povaze Klímovy mysli vzdálenější než filosofický systém – tedy soustava, která by se rozvíjela logickým způsobem z abstraktně formulovaného problému a dat, která by se dala přijmout jako evidentní; takové filosofování pak vznáší nárok, aby bylo uznáváno za jednu z moderních věd a jako taková přednášeno na vysokých učeních. ‚Odkud filosofie vyjde, je lhostejno (...) kausalita je podstatou svou nekonečná, tedy nesmyslná, logika je alogická, svět bludný kruh,‘

⁵⁰ FIC, I. *Vědomé a sebevědomé „Nic“*. In KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 166.

⁵¹ „**imaterialismus** m. (2. j. –mu) filoz. názor popírající jsoucnost hmoty a uznávající jen existenci ducha“ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a. s., 2002, s. 299.

⁵² CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 144.

⁵³ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 144, 145.

poznámenal Klíma už ve svém filosofickém debutu. „Většinu hříchů filosofie má na svědomí ‚systematičnost‘. Systematická mánie filosofů je vážná nemoc, je největší hubitelka myšlenek.“ Filosofie zůstává pro Klímu blízká poezii (...). Důvod této nesystematičnosti nebyl nikterak malicherný. Klíma chtěl uchovat původnost své zkušenosti a vyvozovat z ní jakékoliv následky.⁵⁴

Nejen systematičnost byla Klímově filozofii cizí. V momentě, kdy ve svém *Vlastním životopisu* mluví o zdrojích peněz a povoláních, připisuje poznámku: „Učinil jsem si v 20. roce pravidlem nic nepublikovat, – leda až ve stáří jedinou velkou knihu (‚předsokratovští‘ filosofové, – po nich se stalo spisovatelství řemeslem). Ale špatné hmotné poměry nutily mne k jinému.“⁵⁵ Na to bychom rádi navázali poznámkou Jindřicha Chalupeckého: „Nietzsche má ve své rané knize *Nečasové úvahy* dlouhý text Schopenhauer vychovatel, který Klíma jistě pozorně četl, a zvláště pasáž o tom, že řečtí i indiští filosofové nepůsobili svými řečmi či dokonce knihami, nýbrž celým způsobem svého života.“⁵⁶ O něco velice podobného se Klíma pokusil kolem roku 1908, když započal již zmiňovanou „Boží praxí“.

2.2 „BOŽÍ PRAXE“

Jde o tzv. deoessenci, kterou jsme v této práci již definovali. Klíma se o samotném procesu zmiňuje v dopise z 29. července 1909 Emanuelu Chalupnému: „Před rokem přestal jsem psát krváky a teprve tenkrát vlastně pustil jsem se vskutku a plnou parou do praktikování filosofie, hlavně stoicismu.“⁵⁷ S výsledky jsem dost spokojen.⁵⁸

⁵⁴ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 151.

⁵⁵ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 14.

⁵⁶ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 141.

⁵⁷ „**stoicismus** – je filos. řecko-římské filos. školy, působící od r. 300 př. Kr. do r. 200 po Kr. (...) Mezi třemi částmi filos. (logika, etika, fyzika) stavi nejvýše etiku. Ideálem je mudrc žijící ve shodě s přirozeností, ovládající afekty, odhodlaný snášet utrpení a spokojený s ctností jako jediným zdrojem eudaimonie (blaže-nosti). (...) Bůh je druh světové duše; nese v sobě jádra či zárodky (logoi spermatikoi) veškerého vývoje, takže každé dění je plánovité a vystupuje jako účinek prozřetelnosti, čímž se však z něj

K těmto událostem se vrací později v dopise Antonínu Pavlovi, datovaném 13., 14., 15. dubna 1914 a napsaném v Horoušánkách: „*R. 1909, v pátek 13. srpna (...) to bylo, když v lese ‚Kamýku‘, ve mdlé, dusné záři řídkým bílým závojem obestřeného 4 ½ hodinného slunce, vyzářila ze mne, po 2letých náběžích nejsmělejší, nejstrašnější, nejvyšší z myšlenek, jež člověk kdy měl: být živ v tomto životě v podstatě vskutku a cele a plně Deus, creator omnium! již zde v podstatě jednat, jak On jedná v nejryzejším svém stavu! – a spolu poznání, že cíl tento, pro každého dosavadního člověka non plus ultra šílenství, je zcela samozřejmý a dosažitelný ve smyslu mého apparentismu,⁵⁹ existivismu... – a ovšem egosolismu.*“⁶⁰

Tento dopisový záznam můžeme srovnat se záznamem deníkovým: „*Dnes přes Kamýk k Novým Dvorem (vyšel jsem kolem ½ 5) přemýšlel jsem důkladně o všem – od začátku (Kouřil v malém lesíku na jihu od Kamýku, na kraji... Krásné počasí, ač žluté slunce obestřeno bylo řídkým závojem..) Resultat: návrat k ‚boží Vůli‘. Metafysická fantasie. Naprostost. Mystičnost, Bolest zároveň, – v poslední instanci, – dobrá vedle toho, zdánlivě špatná (jak složitý, hadovitý je svět!) Má Vůle (egosolismus) chtěla trpět (vše chtěno!); vrátit se v čirou, mystickou božskost – Tedy snažit se! a sice o ‚boží Vůli‘ (t.j. o povznesení se).*“⁶¹

To nejsou procesy, které by člověk zažíval ve svém životě běžně. Klíma byl experimentátor. Byl sám a jediná jeho opora byla jeho vlastní filosofie. „*Z kosmické euforie upadal do těžkých depresí a zase se z nich*

vylučuje svoboda (fatalismus).“ BRUGGER, W. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 412.

⁵⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 27.

⁵⁹ Martin Liznar ve své diplomové práci *Filosofická terminologie Ladislava Klímy* uvádí, že termín **apparentismus** je synonymem k **iluzionismu**. LIZNAR, M. *Filosofická terminologie Ladislava Klímy*. Brno, 2006. s. 63 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na katedře občanské výchovy. Vedoucí diplomové práce Petr Jemelka.

„**iluzionismus** – subjektivně idealistické učení, podle něhož svět je pouze naší představou; přesvědčení, že existuje nezávisle na nás objektivní realita a objektivní hodnoty, je zdání, klam, iluze.“ *Stručný filosofický slovník*. Ed. J. Šandová. Praha: Svoboda, 1966, s. 213.

⁶⁰ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 58.

⁶¹ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 640.

na chvíli vynořoval. Co hůř, uvědomoval si, že ztrácí možnost dorozumět se s ostatními lidmi, a dokonce i rozumně myslet. “⁶²

2.3 VYÚSTĚNÍ KLÍMOVY FILOZOFIE

Na jednu stranu může Klíma-filozof působit blahodárně: „*Filozofie Ladislava Klímy je počinem nebyvale pozitivním. Důraz na myšlenku a nezměrná volní síla, jež člověka podpoří v činu plném ušlechtilé kázně, přivádí čtenáře k pocitu uklidnění v psychicky tolik nátlakovém světě. Je ochranou před lidskou malostí a uvědomělým otroctvím. Je vodítkem k pochopení Klímovy grandiozní sentence: ‚Misanthropie, jak se tomu říká česky? Myslím, že největší láska k lidem.‘*“⁶³

Avšak ve stejné chvíli se jeho filozofie jeví spíše jako depresivní: „*Zoufalství Ladislava Klímy nebylo zoufalství Čecha. Bylo to zoufalství Evropana. (...) Klíma se děsil evropského nihilismu stejně jako Nietzsche. Filozof je sám a bez pomoci uvnitř bezbožné civilizace, která zapomněla na svou lidskost. ‚Celá Evropa hnije.‘ Konec lidského znamená konec dějin. Nikde ve světě nemůže už člověk potkat božské. Klíma žil pod útlakem zkušenosti transcendence. To jej učinilo spisovatelem. Jeho nihilistická eschatologie je vyjádřením jeho beznaděje. Jeho dílo je voláním o pomoc uprostřed lhostejného světa. Zůstalo a nemohlo nezůstat než hlasem volajícího na poušti.*“⁶⁴

⁶² CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 153.

⁶³ FIC, I. *Vědomé a sebevědomé „Nic“*. In KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 172.

⁶⁴ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 172.

3 DÍLO LADISLAVA KLÍMY

Jak jsme již dříve zmínili, za života Ladislava Klímy z jeho textů knižně vyšlo jen málo (nepočítáme-li novinové a časopisecké stati). Klíma sám se do vydávání moc nehrnul a spoustu napsaného materiálu spíše spálil, než poslal do nakladatelství.

3.1 DEBUT

Jako Klímův literární debut se uvádí téměř anonymně (podepsáno pouze L.) vydaný spis *Svět jako vědomí a nic* v roce 1904. Co obsahoval po stránce filozofické, jsme zmínili již v předešlé kapitole, nyní bychom rádi uvedli Klímův komentář z *Vlastního životopisu*: „*Jelikož jsem se hned po vyjití knihy přestěhoval →roku 4← do Záběhlic u Zbraslavi a po měsíce žádné noviny nečetl a s nikým nemluvil, nevím dodnes, zda na ni aspoň jeden pes zaštěkl. Teprve asi za půl roku věnoval jí pozornost Chalupný, což mělo pro mne později ohromné a příznivé následky.*“⁶⁵

A opravdu to byly jediné reakce, které na *Svět jako vědomí a nic* vyšly. Chalupný je uveřejnil v *Přehledu* a v *České myslí* roku 1906. Další reakcí bylo otištění několika úryvků Karlem Horkým a Josefem Kodíčkem ve *Stopě*.⁶⁶ To ale bylo až v roce 1911. „*V témže roce vydal Klíma pod pseudonymem Vladislav Sever v Zahradě Epikurově ostře protirakouskou stat' Sokol, v níž zdůraznil proti povrchnímu maloměšťáckému vlastenčení skrytý smysl sokolství jako ozbrojené odborové organizace.*“⁶⁷

3.2 PUBLIKOVÁNÍ PO SVĚTOVÉ VÁLCE

Další publikační činnost přišla až s koncem války, a to zejména díky pomoci a nabídce přítele, divadelního kritika a režiséra Josefa Kodíčka,

⁶⁵ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 11.

⁶⁶ Srov. ZUMR, J. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výběr z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, s. 9.

⁶⁷ ZUMR, J. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výběr z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, s. 9.

který Klímovi zprostředkoval možnost přispívat do *Tribuny*. S postupem času začal své texty dále publikovat v *Právu lidu*, *Českém slově*, *Nové svobodě*, *Pramenu*, *Tvorbě*, *Ruchu filosofickém*, *Židovských zprávách*, *Rozvoji* a *Hlasu pravdy*. Většina těchto statí vychází v roce 1922 v souboru pod názvem *Traktáty a diktáty*, který financoval Emanuel Chalupný. Pokud první dvě vyšly „vlastním“ nákladem, tak v roce 1927 se o vyjítí knihy *Vteřina a věčnost* postaral Otakar Štorch Marien díky Aventinu.⁶⁸ Později v roce 1928 vyšla podruhé i Klímova prvotina obohacená o šest stran předmluvy.

S Arnoštem Dvořákem napsali veselohru *Matěj Poctivý*, která měla premiéru 22. února 1922 na scéně Stavovského divadla v Praze.⁶⁹ „*Hra byla přepracována po mohutných polemikách v tisku a žalobě⁷⁰ autorů proti Národnímu divadlu pro nedodržení smlouvy.*“⁷¹

V roce, kdy se Klíma sešel se smrtí, vyšlo ještě první vydání groteskního romaneta *Utrpení knížete Sternenhocha* (dále jen *Utrpení*), kterému se budeme věnovat podrobněji.

3.3 VYDÁNO POSMRTNĚ

Až po samotné smrti Ladislava Klímy nastává intenzivnější vydávání jeho díla; a podobná situace trvá dodnes. V roce 1932 vyšel výbor Klímových próz, který nesl název po úvodní novele: *Slavná Nemesis*,⁷² a o pět let později *Vlastní životopis Ladislava Klímy*⁷³. *Lidská*

⁶⁸ Srov. AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 757.

⁶⁹ Srov. AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 757.

⁷⁰ Klíma se o žalobě zmiňuje 3. dubna 1922 v dopise Emanuelu Chalupnému: „*Dvořák a já budeme žalovat Nár. Div. pro nedodržení písemné smlouvy. Zavázalo se (§ 10 přílohy listiny), že přenese po úspěšné premiéře Matěje →ze Stavovského← do N. D, co nejdříve a neučinilo tak dosud – po 12, resp. 13 reprisách, – ústně zaručili se Hilar a Ackerman, že učiní to po reprise třetí.*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 418.

⁷¹ AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 757.

⁷² „*Slavná Nemesis je složitě utvářený text, kde se neustále protíná a střídá realistický a snový prostor, takže tytéž události dostávají několiký výklad a text navozuje stupňující se nejistotu a napětí.*“ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 161.

⁷³ „*Vlastní životopis, napsaný v únoru 1924, byl podle všeho původně zamýšlen jako příspěvek do Sborníku vlastních životopisů žijících českých myslitelů (...).*“ *Z deníku Miloše Srba se v záznamu z 12. června 1921 dočteme následující: „Klíma mi říkal, že sám zamýšlí napsat stručně svůj životopis, aby pro případ, že by se po jeho smrti o něm*

tragikomedie se svého prvního uveřejnění dočkala až v roce 1991, podobně jako *Velký román I – Soud Boží* (1992), následován *Velkým románem II – Bílá svině* (1992), *Velkým románem III – Ženy Cesareovy* (1992) a *Českým románem* až v roce 1993.⁷⁴

„Na zpřístupnění Klímovy pozůstalosti má největší zásluhu Jaroslav Kabeš, zejména edicí dvou svazků korespondence Filosofické listy Ladislava Klímy (1939, z dopisů příteli Miloši Srbovi) a Duchovní přátelství (1940, vzájemná korespondence L. Klímy s E. Chalupným a O. Březinou) a svazkem deníků a dalších epistolárních pramenů, nazvaným *Boj o vše* (1942). Po r. 1945 zahájil Kabeš vydávání *Klímových sebraných spisů*. Vyšla v druhém vydání *Vteřina a věčnost* (1946) a po ní *Traktáty a diktáty* (1948).“⁷⁵

Výbor z díla *Vteřiny věčnosti – Prózy, listy, eseje, sentence* vyšel v roce 1967. Za zmínku také určitě stojí *MEA – Sebrané spisy I* (2005) a *HOMINIBUS – Sebrané spisy II* (2006), které k vydání připravila a ediční poznámkou obohatila Erika Abrams.

V roce 1990 vznikl na motivy *Utrpení knížete Sternenhocha* film v režii Jana Němce – *V žáru královské lásky*.⁷⁶ V hlavních rolích se objevili Vilém Čok, Ivana Chýlková, Bolek Polívka, Jiří Bartoška, Josef Abrhám a Pavel Landovský.

mluvilo, byl zde autentický doklad o jeho životě.“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 751.

⁷⁴ Srov. ZUMR, J. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výbor z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, s. 9.

⁷⁵ ZUMR, J. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výbor z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, s. 10.

⁷⁶ „Pokud jste knihu ještě nečetli, nedoporučuje se zhlédnutí filmové adaptace Jana Němce *V žáru královské lásky*. Pokud jste knihu už četli, nedoporučuje se zhlédnutí filmové adaptace. (...) filmové zpracování se nedoporučuje (v tomto konkrétním případě) nikdy!“ ORSÁG, M. Ladislav Klíma: *Utrpení knížete Sternenhocha*. *Helena v krabici*, 2008, roč. 4, č. 34, s. 17.

4 UTRPENÍ KNÍŽETE STERNENHOCHA

Než se vůbec pokusíme o nalezení podobností mezi životem Ladislava Klímy a hlavními hrdiny groteskního romaneta *Utrpení knížete Sternenhocha*, bylo by záhodno nastínit, jak je romaneto vystavěno a o čem pojednává; poté se zaměříme na vybrané detaily.

„Klímovo ‚romaneto‘ zůstalo ve své době téměř bez povšimnutí (...).“⁷⁷ Což je pravda, ale důležitou roli hraje právě slovo téměř; pro ukázkou přikládáme dobovou recenzi napsanou Janem Münzerem.⁷⁸

4.1 KAPITOLY UTRPENÍ KNÍŽETE STERNENHOCHA

Utrpení samotné je rozděleno do tří kapitol a předmluvy. Ta, ač velice kratičká, hraje velice podstatnou roli. Vystupuje v ní sám Ladislav Klíma, který působí jako zprostředkovatel příběhu Hellmuta Sternenhocha a tím se zdánlivě distancuje od autorství následujícího vyprávění; kniha je totiž napsána podle nalezeného deníku nešťastného knížete. Můžeme si však být jisti, že odstup je to pouze hraný.⁷⁹

Pokud předmluva svou roli splnila, měli bychom se nyní zaměřit na tři následující části. „*První kapitola zahrnuje stručný výtah ze Sternenhochova deníku do 19. srpna 1912 (...). Druhou kapitolu tvoří Sternenhochův deník, je nejrozsáhlejší a představuje podstatu Klímovy*

⁷⁷ VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, 248 s. 180.

⁷⁸ „V podstatě jest toto groteskní romanetto jen jakousi snovou nadstavbou jednoduchého konkrétního děje, jehož podrobnosti nejsou líčeny a jenž se jen obrysově obráží v deníkových záznamech fiktivního knížete Sternenhocha. Tento dějový substrát Klímovy metafysické detektivky spočívá v tom, že kníže Sternenhoch, milec Viléma II. a degenerovaný potomek starého rodu, uzavře manželství s démonickým zmetkem Helgou, jejíž sadistické a masochistické sklony jsou jen průvodním zjevem chorobného egocentrismu, stavícího vůli do služeb každého i sebe zvrácenějšího pudu na doklad osobní svobody. Helga nenávidí polokretěna Sternenhocha, zabije své i jeho dítě a nalezne své štěstí v loktech svalnatého trhana, s nímž hodlá utéci do světa. Sternenhoch ji v záchvatu náhlého odhodlání zavraždí, čímž začíná druhá a hlavní část knihy, boj s halucinacemi, v nichž se Helga neustále vrací do Sternenhochova života, až jeho vůle, osvobozena šílenstvím od osobní nestatečnosti, pitvornosti a nízkosti, splyne s vůlí její a Sternenhoch umírá blaženě otráven krví, zraniv se o její tlící kosti.“ MÜNZER, J. Ladislav Klíma: *Utrpení knížete Sternenhocha*. *Naše doba: Revue pro vědu, umění a život sociální*, 1928, roč. 35, č. 1, s. 643-644.

⁷⁹ Srov. VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, s. 180.

novely. Nezbytně je formulován v první osobě. V 3. kapitole Klíma *Sternenhochovu* historii dovyprávěl, tato závěrečná část je psána v třetí osobě.⁸⁰

Druhá kapitola je nejpodstatnější nejen pro nás, ale i pro samotné romaneto. „Rozhodující novelové události probíhají v 2. kapitole, jejíž časový rozsah činí jeden rok. Deník má přesně vymezený čas, zachycuje události od 19. srpna 1912 do 19. srpna 1913. Druhé kapitole vtiskl tedy Klíma podobu deníkového cyklu, v němž jako by se naplňovalo úsloví o tom, že něco se má stát do roka a do dne.“⁸¹

Z předešlého odstavce je jasné, že srpen měl pro Klímu zvláštní význam. Ke konkrétnější specifikaci se dostaneme po následující kapitole, která má za úkol ukázat čtenáři, jakým způsobem jsme prvky porovnávali, a osvětlit, ve kterých publikacích jsme podobnosti hledali.

4.2 POSTUP PŘI KOMPARACI

V následující části se pokusíme vystopovat podobnosti mezi životem Ladislava Klímy a jeho postavami. Jako stěžejní dílo jsme si vybrali romaneto *Utrpení knížete Sternenhocha*. Ještě než započneme samotnou komparaci, je nutno podotknout několik základních bodů, dle kterých jsme postupovali:

- a) hledáme autobiografické prvky v díle Ladislava Klímy, zejména pak v *Utrpení knížete Sternenhocha*,
- b) hledáme i prvky, které jsou opakem toho, jak Ladislav Klíma prezentoval sám sebe
- c) dané autobiografické prvky hledáme napříč postavami a situacemi; nesnažíme se najít jedinou postavu, která by odpovídala profilu Ladislava Klímy,
- d) v neposlední řadě vycházíme i z popisu osoby Ladislava Klímy jeho přáteli či lidmi, s nimiž se setkal.

⁸⁰ VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, s. 180.

⁸¹ VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, s. 181.

Dále je záhodno uvést díla, mezi nimiž jsme porovnávali, a předložit publikace ze kterých jsme získávali informace o Ladislavu Klímovi. Jde o následující:

- a) srovnávání informací z děl *Vlastní životopis filosofa Ladislava Klímy* a *Utrpení knížete Sternenhocha*,
- b) srovnávání datování z prostřední části *Utrpení knížete Sternenhocha* a deníku, který si Ladislav Klíma vedl (hledáme společné datum, což znamená, že rok souhlasit nemusí); rozhodli jsme se použít informace z deníkových záznamů do začátku roku 1916, kdy se Klíma stěhoval a *Utrpení knížete Sternenhocha* zanechal v místě svého dosavadního bydliště; opět se s *Utrpením* setkal až v roce 1918 či 1919; dokončeno pak bylo v roce 1926),
- c) srovnání informací z dochované korespondence Ladislava Klíma s *Utrpením*.

4.3 DATA A NUMERA

Nyní bychom se rádi vrátili k bodu, který jsme zmínili v kapitole 4.1 – srpen. Tento měsíc je samozřejmě měsícem narození Ladislava Klímy. Bereme-li v potaz, že právě 19. srpna (tedy tři dny před narozeninami autora) udály se dvě podstatné události (odhodlání se k vraždě Helgy a její následné navštívení v kobce o rok později) spojené s knížetem, můžeme výběr data považovat za nikoliv náhodný. S podobnou jistotou si dovoluujeme tvrdit, že nepoužití 22. srpna je stejně záměrné.⁸² Tak jako i užití 23. srpna (den po Klímových narozeninách): první a poslední setkání Sternenhocha a Trhana – milence Helgy.

Pokud datum narození Klímy hrálo ve výběru měsíce, ve kterém Sternenhoch usmrtí Helgu-Daemonu,⁸³ nějakou roli, pak událost ze 13.

⁸² Klíma sám viděl v datu svého narození cosi mystického, stejně tak jako v číslech obecně: „Byl jsem jistotně Pythagorem. Jsem v příšerně intimním poměru k různým číslicím, – tu erotickém neboli bláznivém, tu nenávisném – ještě bláznivějším. (...) Mé nejmilejší číslo, mé číslo je 8 (...) ‚Mé‘ číslo: mělo vždy zvláštní význam v mém životě; ale dříve ještě jsem je miloval, než jsem si význam ten uvědomil. Narodil jsem se 22./8. 1878 (1 + 7 = 8; jinak to v tomto tisíciletí nejde, má-li povstat třetí osmička).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 383.

⁸³ „**DAIMÓN** je představa primitivního náboženství, víra v duchy dobré nebo zlé. Náboženství antropomorfní si představuje daimóny jako bytosti mocnější než lidské.

srpna 1909, kterou jsme popisovali v kapitole 2.2, musela jakousi srpnovou osudovost jen podtrhnout. Přihlédneme-li navíc k tomu, že – a to už jsme zmínili v kapitole 1.3 – většina Klímovy beletrie vznikla v letech 1906-1909 (do kterých se datuje i vznik *Utrpení*), pak tedy srpen – jakožto stěžejní měsíc knížete – tu zcela určitě kopíruje události ze života Ladislava Klímy.

Pokud jsme se zastavili u měsíce a události ze srpna 1909, je potřeba věnovat se i třináctce. „*Mrtvá Helga se Sternenhochovi poprvé zjeví na dvorním plese o půlnoci a v třináctém pokoji. Klímovi nestačí jedna výjimečnost (půlnoc), musí ji nezbytně doprovázet ještě další a stejně intenzivní (třináctý pokoj). (...) S třináctou komnatou koresponduje v novele třináctý prosinec, během něhož si jde Sternenhoch poprvé ověřit, co se s Helgou stalo. V souvislosti třeba připomenout, že i k reálnému cholupickému dni⁸⁴ došlo v pátek třináctého srpna (...).*“⁸⁵

Oblibu v třináctce a pátku pak sám Klíma popisuje v dopise z 8. května 1819⁸⁶ Marii Kösslové: „*Zvláště dobře je též, zamilovat se do dnů, požívajících špatné pověsti. Zamiloval jsem se do pátku, když jsem si*

Sókratés tvrdil, že ‚daimonion‘ v jeho nitru ho nabádá k dobrému. Filosofie řecká uvažuje o daimónech leda v souvislosti s otázkou, do jaké míry je život lidský určen osudem. Lidová víra odvracela daimóny zaklínáním a amulety. Křesťanství hlásá škodlivou moc daimóna-d'ábla (diabolos), k čemuž snad sváděla i podobnost jména. “

„**DAIMONION** u Sókrata je vnitřní božský hlas, který filosofa varoval před nesprávným jednáním, ale nepobízel ho k činům. Patrně své nevědomé představy považoval za vniknutí a inspiraci. Protože věřil v účelnou prozřetelnost božskou, mohlo se zdát jeho žalobcům, že zavádí nové bohy; za to byl odsouzen na smrt jako neznaoboh, neuznávající bohy obce athénské. Sókratovo daimonion je u křesťanských filosofů ‚svědomí‘.“ BAHNÍK, V. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974, s. 139.

⁸⁴ „(...) ztroskotání Boží praxe o úskalí lidského rozumu (...).“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 769.

„*A sice budu vypravovat historii památného ‚cholupického dne‘, 1. října 1910. (...) Nuže: koncem září 1910 dokončil jsem se zdarem, aspoň zdánlivým, vše, co mne po 1 ½ roku zaměstnávalo. (...) Tenkrát měl jsem vytvořenou theorii, že dosavadní život můj rozpadá se na 4 vždy 8leté periody, ostře od sebe se lišící. I ustanovil jsem, že chci mít oktonium páté takovým a takovým: určil jsem každému jeho roku i měsíci určitý a přesný obor činnosti, význam i ráz; ‚tak to musí být.‘ rozkázal jsem; ‚nebyla-li dosavadní oktonina čirým dílem mé vůle, teď tomu již tak nesmí být!‘ (...) Ovšem neobejdou se počátky všeho velkého bez chybných kroků, směšností a ‚bláznění‘, vždyť neobejdou se bez toho ani pokusy o pěstování asijských rostlin na půdě naší. (...) O ½ 3. jsem vyšel. Sotva ze vrat vykročím, spatřím hned před sebou hovno jako prase. Již vznášela se nad ním má levá noha...; mohl jsem je zcela dobře překročit, ale v náhlé demenci, Bohem samým seslané, – nevím, jak se to stát mohlo! – šlápl jsem celou botou do něho...“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 68-69.*

⁸⁵ VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, s. 184.

⁸⁶ V *Sebraných spisech II* je datum nekorigováno, ač jde evidentně o rok 1919.

uvědomil, že je to *dies Veneris*⁸⁷, – a od té doby míval jsem v pátek právě ty nejhezčí erotické emoce a příhody. Zamiloval jsem se do 13, právě proto, že nemohl jsem si na ní najít nic krásného, – a ona, všeobecně odstrkovaná, obávaná chudinka odměnila se skvěle; na př. 13./8 v pátek seběhla se největší událost mého života.“⁸⁸

Podobně jsme postupovali s daty úmrtí Klímova otce, matky, babičky a sestry. Žádné z dat, nepočítaje rok, se však v deníku knížete Sternenhocha neobjevuje. Za zmínku ale stojí den úmrtí Klímovy matky (5. května 1894 – výročí úmrtí Napoleona).⁸⁹ Ve Sternenhochově deníku objevují se data 4. května⁹⁰ a 6. května; den úmrtí matky a Napoleona byl tedy vynechán.

4.4 NAPOLEON

To však není jediná zmínka o Napoleonovi. Jak už jsem psali dříve, Klíma Napoleona obdivoval; což víme jednak z primárního,⁹¹ jednak ze sekundárního zdroje.⁹² Z *Utrpení* bychom rádi zmínili tři případy, kde se *postava* Napoleona objevuje. Poprvé tomu bylo, když Helga promlouvala ke svému milenci – Trhanovi.⁹³ Podruhé se Napoleon zjevuje v podobě

⁸⁷ den Venuše.

⁸⁸ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 386.

⁸⁹ AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea*. Praha: Torst, 2005, s. 753.

⁹⁰ V tomto rozsáhlejším záznamu Sternenhoch popisuje další setkání s mrtvou Helgou. Potkal ji v lese, přijela v kočáře, oblečena v mužských šatech, v ruce bič a vyprávěla, že žije život bohyně.

⁹¹ „Emerson praví o Napoleonovi: ‚Takového těla bylo třeba a takové bylo stvořeno: tělo, které dovedlo 36 (?) hodin sedět v sedle nepřetržitě, v mrazu a vedru, bez jídla, pití, spánku‘ (lajdácky citováno).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 15.

⁹² „Klíma byl originál, jakému není hned tak rovno. Hovor s ním se rovnal lektuře jeho článků, sršících vtipem a duchem,‘ vzpomíná na něj dramatik František Zavřel. ‚Pohrdal až strašidelně zdejšími prostředím a jeho nenávisť neznala mezí ani hranic. O Napoleonovi dovedl hovořit do noci.‘“ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 139.

⁹³ „Ale jsi Muž, nejvyšší muž, jediný pravý muž. Ty jediný máš charakter, sebevědomí, Vůli, která vskutku vládne; ty děláš vždy jen to, co chceš; nikdy nejsi dělán. Ty jediný stojíš pevně, co celé ostatní lidstvo ožrale se potácí. Ty jsi můj Napoleon – víš, jak jsi podoben jeho portrétu od Guérina? (...)“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 28.

psa, kterého Sternenhoch vlastní.⁹⁴ Potřetí je zmíněn ve spojitosti s Caesarem a triumfálním vzezřením Helgy.⁹⁵

Jako velice nevyvážené by se poté mohlo zdát určité zesměšnění postu generála (bratr knížete Sternenhocha). Sternenhochův bratr se objevuje v několika scénách a Hellmut ho neopomene popsat⁹⁶ jako naprosto neschopného a pomateného jedince. Což se samozřejmě projevuje i ve chvílích, kdy sám něco promluví.⁹⁷

Klíma sám se chtěl na začátku světové války do bojů zapojit. Můžeme to vyčíst například v dopise Emanuely Chalupnému z 13. srpna 1915. Nenalezneme v něm přímo větu typu *chci do války*, ale ze stylu, jakým je napsána,⁹⁸ lze vyčíst jakési rozčarování po neúspěšném narukování. Ve *Vlastním životopisu* se pak ke svému neodvedení vyjadřuje také.⁹⁹ O půl roku později, v době stále probíhající války, už však Klíma s válkou evidentně tak spokojen nebyl¹⁰⁰ a Evropě další

⁹⁴ „Vícekrát dříve měl jsem ty, ty, s odpuštěním halucinace, ale jinak nevinné; jednou na př. přihlížel jsem půl hodiny tomu, jak si můj pes Napoleon hraje v zavřeném pokoji s čubkou; pojednou sebou trhnu, promnu si oči – a Napoleon leží a spí a po čubce nikde ani vidu; utéci nemohla, dveře byly zevnitř zamčeny.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 48.

⁹⁵ „Její tvář – pekelný oheň, proměněný v lidské maso. Nikdy dříve jsem ji neviděl tak divou, příšernou – a tak triumfální. Kdyby se obličej všech Caesarů a Napoleonů slily harmonicky v jedno, nesálala by půl té transcendentální velikosti, která z ní sršela tisíce blesky.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 106.

⁹⁶ „Zato můj bratr je pouze zdegenerovaným potomkem slavných předků. Je jako pavučina, vrtí se stále jako vrabec, odfoukl bys jej, kdybys naň dýchl. Drmolí stále nesmysly, jsa trochu slabomyslný, a má více vad výřečnosti. Není v něm ani náběh ke charakteru. Císař však si ho nadmíru váží a učinil jej generálem.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 125.

⁹⁷ „Láry fáry!‘ zapištěl do toho na štěstí bratr, – jinak by se byli servali. Žádná nemoc, – žádné vlastní nohy nemá, hoj, hoj, fuk! Je jako prádlo ve větru, je jako vrabec – frnk! cvrliká, čimčarala, čim, čim, čim!‘ Bůh aby tě skolil, vrabče! Pěknému to generálu svěřil císař životy svých vojáků!...“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 127.

⁹⁸ „Byl jste snad na jaře odveden?.. Já zase ne – bez udání příčiny. Myslím, že tentokrát můj obličej rozhodl.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 117.

⁹⁹ „Vojákem jsem, přes 7 odvodů, nebyl, ačkoliv jsem byl jeden z nejzdravějších lidí v Austrii, a má jediná tělesná vada, že jsem při 175 cm. vážil jen 62-65 kg.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 16.

¹⁰⁰ „Denně mísím teď hlas svůj v chór všech lidí: kéž jest už konec války!... (...) Taková válka-svině dosud neexistovala; jak hluboko stojí pod boerskou, japonskou, ba i balkanskou! Ani na řádnou vojnu se už močál Evropy nezmohl. (...) Hrozně je faktum, že válčící miliarda lidí nevydala ze sebe jedinkého velkého muže. (...) Vojna tato není tedy dobrá jako sebeúčel; ale není dobrá ani jako prostředek. Nepřivodí patrně už blahodárné rozhodnutí, nepřivodí vůbec žádné rozhodnutí; bude to remisa, něco jako 7letá válka (...).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 163.

válečné konflikty prorokoval.¹⁰¹ Půlrok na to, tentokrát v dopise Antonínu Křížovi, už je snad i patrná radost z neodvedení.¹⁰²

4.5 VÝCHOVA LADISLAVA KLÍMY A HELGY

Helga se poprvé se Sternenhochem setká na plese; ona má 17 let, on 33.¹⁰³ V té době žila pouze se svým otcem, bez sourozenců. Později se z úst Helžina otce dozvídáme, že její matka zemřela před několika lety. Vztah Helgy a jejího otce se do deseti let vyvíjel velice pozitivně.¹⁰⁴ V inkriminovaném věku jí však otec nasekal a od té doby se změnila.¹⁰⁵

Klíma měl výchovu stejně jako Helga velice benevolentní. On však na rozdíl od Helgy začínal pravou volnost poznávat až ve věku,¹⁰⁶ kdy byla Helze ta její uzmuta. Více se o dětství Ladislava Klímy a jeho vztahu k rodičům můžeme dozvědět z dopisu Marii Kösslové.¹⁰⁷

¹⁰¹ „Tato válka jest jen prvním, břídilským, nezdařeným pokusem, náběhem dosáhnout něčeho – nemalého, pro co Evropa není dosud zralá; řady válek, daleko hroznějších bude třeba (...).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Homínibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 164.

¹⁰² „Neodveden! Ještě jednou dík! Vaše návštěva ve Vys., právě před měsícem, byla providentionellního rázu – –“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Homínibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 172.

¹⁰³ Klímovi bylo 33 let v roce 1911, což je doba, ve které teoreticky mohl původní verzi *Utrpení knížete Sternenhocha* pořád ještě přepisovat a dopisovat.

¹⁰⁴ „Můj otec – tenkrát nebyl ještě tak strašný divous jako později, ačkoliv velký misantrop od narození, měl jediný sen: zplodit potomka, jenž by byl co nejvíce energický, samostatný, hrdinný, plamenný, divoký, imorální. Nezklamal se ve mně; byla jsem dobrým těstem pro jeho – ovšem trochu nešikovné ruce. (...) Miloval mne; jen mne na světě; opovrhoval všemi lidmi – vyjma, chudáček, sebou; a jen ve mně viděl sebe.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 29.

¹⁰⁵ „Nastal onen den; právě deset let mi bylo. Několik dnů dříve, vsadivši se s kamarádkami, přešla jsem v poledne napříč náměstím úplně nahá. Otec se to téhož dne dověděl, chechtal se radostně, líbal mne, a musila jsem kouřit z jeho dýmky. Byl z toho velký skandál. Otec dostal na velitelství strašnou důtku – a jelikož nemlčel – pensí. (...) Vrátil se od plukovníka, z čista jasna mne přivázel na lavici a krutě zmrskal. To by samo o sobě nebylo bývalo nic – ale strašné bylo, to že říče, mluvil ke mně teď náhle stejně blbě jako všichni ti ostatní mravní lidé, které mně vždy vyličoval jako hmyz (...). A teď najednou – – padl! Zpronevěřil se sobě. Slabý člověk... (...) Když mě odvázel, vrhla jsem se zoufale k matce (...). A ona – namrskala mi pak skoro neméně než on, a co horší, doprovázela to slovy: ‚Nestydo, nevěstko‘ – atd...“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 30.

¹⁰⁶ „Od 10. roku trávil jsem celá poledne sám v polích a lesích – a o něco později celé noci.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 10.

¹⁰⁷ Klíma o svém vztahu k matce: „A neuvěřitelně vlídná a laskavá byla to paní; nikdy neřekla mi příkré, urážlivé slovo; jen jednou. Debatovalo se v rodině, jak zakročit proti ženě, jež kradla nám ze sklepa uhlí; a já, 8letý, míchal jsem se do toho pořád svým míněním, že vina její není nevyvratně dokázána. ‚I mlč už přece jednou, když tomu nerozumíš!‘ uškubla se konečně matinka mrzutě. Byl jsem nejhlouběji, nejhloupěji uražen, – tak nezvyklé mi to od ní bylo! a od té doby jsem ji smrtelně nenáviděl, – až do

Porovnáme-li tedy dětství Helgy a Klímy, zjistíme, že v obou případech došlo k nenávisti rodičů. Stejně tak v obou případech za to nemohla výchova či výprask, ale sentence vyřčené buď během fyzického trestu (Helga), anebo k umravňení potomka (Klíma).

Helga svého otce nakonec zabila. Klíma sice ani jednoho z rodičů vlastníma rukama nezabil, ale jak vidno z popisu v jednom z dopisů,¹⁰⁸ byl téměř přesvědčen, že tak možná učinil pomocí své vůle.

4.6 LÁSKA

Po prvním setkání s Helgou na ni kníže nedokázal přestat myslet. Ve chvíli, když už však postupně zapomínal, potkal ji znovu. Bylo rozhodnuto a okamžitě šel jejího otce požádat o ruku. Důvody,¹⁰⁹ které ho k tomu vedly, byly typické pro Klímovu filozofii – vyhýbat se veškeré systematickosti.¹¹⁰ Bavíme se zde sice převážně o Klímovi-filozofu, ale nutno si uvědomit, že Klímova beletrie je beletrizovaný filozofický spis.

dnes. “ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 385.

Klíma o svém vztahu k otci: „*Něco podobného stalo se mi s mým otcem. Ten choval se ke mně vždy neuvěřitelně korektně, ještě lépe než mamá; a měl před ní tu velkou přednost, že se do mým věci vůbec nemíchal. (...) Jo ta: jednou večer přihýbal jsem si v jednom kuse ze džbánu piva – ačkoliv mně bylo až do 26. roku pivo praodporné – : ‚počkej trochu, ‚ povídá tu otec klidně vlídně; ‚jsou tu na to pivo také jiní.‘ A zase jsem byl na smrt uražen; ‚taková malichernost od toho, jehož jsem si dosud přece vážil, – fuj!‘ řekl jsem si a sliboval mu věčnou pomstu. Také jsem to dodnes nezapomněl.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 386.*

¹⁰⁸ „Podnikl jsem naň během let několik atentátů, z polovice ovšem jen pomocí magie..; žádný se, myslím, nepotkal se žádným úspěchem. Můj otec měl tuhý život jako kocour, jako já; má maminka ostatně též. Zemřela na tyfus, když mi bylo 16 let; ale možná kdož ví, co v tom vězelo. Hluboce vzato zavraždil jsem jak ji, tak otce: zemřeli právě, když to má hluboká vůle vskutku chtěla, když jsem to potřeboval – – –“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 386.

¹⁰⁹ „Bylo rozhodnuto. Týden poté šel jsem k jejímu otci požádat o její ruku – – – Proč jsem to učinil? Nevím; co jedině vím, je to, že z rozumu to nebylo.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 7.

¹¹⁰ Z dopisu Emanuela Chalupnému, kde se vyjadřuje ke knize, kterou mu Chalupný zaslal: „*Přemíra učeneckého elementu. Jeví se na př. v systematickosti, – jste systematicus skoro jako Kant –; – systematickosti ve vědách neexaktních činí tyto ponejvíce ještě neexaktnějšími a nevědeckějšími; ve velké pietě k logickým metodám; – kdo se jimi vědomě řídí, nedojde nikdy ‚pravdy‘ (...).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 13.*

Pro další zápis o systematickosti viz kapitolu 2.1 SVĚT JAKO VĚDOMÍ A NIC

Sternenhoch hned po rozhodnutí, že se s Helgou ožení, nezapomene zmínit fakt, že ji nemiluje.¹¹¹

Na konci *Vlastního životopisu* Klíma uvádí: „*Zapomenuto na veledůležitě: sexuální. Vyjma několik návštěv v bordellech a setkání v noci na mezích, ‚nic vážného‘: ne že by se mně to nebylo líbilo, ale neměl jsem k tomu čas (...)*.“¹¹² Možno si tedy všimnout, že jak Klíma, tak Sternenhoch (popř. Trhan¹¹³ – ten si ale svůj postoj ohledně citů udržel; podobně jako se o to Klíma snažil v běžném životě) ze začátku nedávali své city k ženám najevo. U obou se však s postupem času situace změnila. Sternenhoch se do Helgy zamiluje (ačkoliv je to schopen vyslovit až po tom, co ji zabije)¹¹⁴ a stačí si projít Klímovu korespondenci od roku 1918,¹¹⁵ kdy většinu adresátů (resp. adresátek)

¹¹¹ „*Nemiloval jsem ji, je-li totiž láska něčím pěkným a sladkým. Jistě však, bylo-li v mých pocitech něco z tohoto citu, můj odpor k ní byl desetkrát silnější.*“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 7.

¹¹² KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 19.

¹¹³ Nejdříve promlouvá Helga k Trhanovi: „*Ty mne ovšem nemiluješ, vid', že ne? Ty mne nemusíš mít stále u sebe, vid'? Tobě stačí, že o mně sníš a při tom masturbuješ, vid'? Jen k tomu jsem ti dobrá, abys mne mrskal, vid'? Nu řekni to, řekni, ať se mohu konečně zastřelit.*“ A Trhan reaguje po svém: „*Blbá vždy a všude!*“ *zasyčel zelený kluk. Tenhle tvůj způsob lásky je vlastní všemu ženskému zboží bez výjimky a 98 procentům mužů neboli zparchantělých žen. Podle toho pozná se Muž, že to nezná. (...) Láska je pes; poslouchá-li, dobrý je; ne-li, zachce-li se mu skočit mně na hrdlo – zardousen je! Holka, jádu za poněkud vyššími věcmi než za ženskými kýtami. Jsi pro mne pouze nejlepší pečeni, ale nežiju, abych žral.*“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 26.

¹¹⁴ „*Ó Helgo, má hvězdo strašlivá, kterou teprve teď, zavraždív tě, vskutku miluju, – cos asi vytrpěla!*“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 54.

¹¹⁵ Dopis **Marii Kösslové** z 22. prosince 1918: „*Náčelník, v němž zasazeny by byly všechny hvězdy vánočního nebe, přál bych si položit jako vánoční dar na Vaši hlavinku.*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 361.

Dopis **Marii Böhlerové** z 2. února 1924: „*Ich liebe Dich, Häschen..., in diesem Leben – ach! wie alt bin ich gegen Dich! – Doch im nächsten Leben – möchtest Du mein Schwwesterlein sein und später meine Gattin dazu? — (...) Ich küsse Dein Händchen, Mündchen, Brüstlein und Hinterchen.. Dein, Dein Ladoušek (wie Du mich einst im Transzustand genannt hast.)*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 434.

Překlad E. Abrams a E. Pátková: „*Miluju Tě, Häschen..., v tomto životě – ach! jak jsem starý proti tobě! – Však v příštím životě – chtěla bys být mou sestřičkou a potom manželkou k tomu?(...) Libám Tvé ručinky, rtíky, řáděrka, a zadeček.. Tvůj, Tvůj Ladoušek (jak jsi mě jednou v transi nazvala.)*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 435.

Dopis **Marianně Hellerové** ze 17. srpna 1925: „*Miloval jsem Tě a miluji Tě. Ale Ty mne nemiluješ a nemilovala's. (...) Láska jest jen jedna!*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 505.

Dopis **Kamile Lososové** z 30. září 1925: „*Případ je jasný: miluju Tebe, miluju Mariannu; každou zcela zvláštním způsobem. Neodporuje si to. (...) Láska je nekonečná jako vesmír, – ještě nekonečnější – (...). A zatím, v Lásce, – pá! pá! pá! – Na*

tvoří ženy.¹¹⁶ Texty těchto listů jsou pak převážně velice milostně založeny. Z výše zmíněného tedy plyne: „*Klíma rád dával najevo okázalé pohrdání ženami jako bytostmi živočišnými. Nicméně i to patřilo k jeho autostylizaci. Skutečnost byla jiná. „Snad žádné ženě nedostalo se krásnějšího milostného dopisu, než jaké dovedl psáti Ladislav Klíma,“ svědčí Helena Spilková.*“¹¹⁷

Pokud tedy Klíma dokázal opravdovou milostnou poetiku ženám vyznat pouze či převážně v dopisech jim určených, s láskyplným vzplanutím mezi muži se vypořádával výsměchem. Už na začátku *Vlastního životopisu* naznačuje, že jakákoliv interakce s muži mu byla odporná.¹¹⁸ Nezapomněl tedy i v *Utrpení* něco z homosexuálního aktu zmínit.¹¹⁹ Je jisté, že tak učinil s ironií a svým nezájmem o okolí jemu vlastním. Tuto scénu však nenechal bez komentáře Otokar Březina.¹²⁰

shledanou! Ale vyspi se trochu. Miluju Tě. Ale Ty, broučku – nemiluješ!.....“ KLÍMA, L. Sebrané spisy II. Hominibus. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 518.

Dopis **Kamile Lososové** z 4. listopadu 1925: „*Kami! Miluju Tě. Ladislav*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 524.*

¹¹⁶ „*Ve věcech erotických jsou životopisné poznámky skoro explicitnější než hotové texty. Kromě (...) výskytu slova amor (...) pod datem 1898 v souvislosti s Annou Klímovou, nacházíme v témže textu dvě další narážky. Druhý amor pod datem 1902 se vztahuje patrně k ženě, o níž Klíma psali Antonínu Pavlovi 25. prosince 1913 (jistá Gella, „kterou jsem před 10 roky měl rád, jakoby kočkou byla nebo aspoň dvě vraždičky měla na svědomí) a Kamile Lososové 28. srpna 1925 (miluju – a sice jednu číšníci z Engadinu – Samadenu – které jsem dal pár faciček; je tomu asi 23 roků’). Pod datem 1919 jméno ‚Lia‘ (...) patří rakousko-židovské herečce Lii Rosetové (1893-1972), s kterou se Klíma seznámil za války Kodíčkovým prostřednictvím (...). (...) Co se týče pozdějšího poměru s Kamilou Lososovou, přes ústně tradované svědectví Zlámala, dle něhož Klíma u ní cenil ‚pouze zadnici‘, pravdu měla nejspíš dotyčná, když tvrdila v rozhovoru s Jaroslavem Kabešem z prosince 1943, že mu šlo hlavně o ‚snahu občansky zakotvit.‘“ AMBRAS, E. *Sebrané spisy I. Mea. Praha: Torst, 2005, s. 763.**

¹¹⁷ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek. Praha: Torst, 1992, s. 163.*

¹¹⁸ „*Nenáviděl jsem v dětství všechny lidi, každé pohlazení nutilo mne až zvracení, zvláště prosti všem mužským jsem měl velmi vyspělou idiosynkrasii.*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 9.*

¹¹⁹ „*Dveře do jedenáctého byly zavřeny. Stiskl jsem kliku, otevřely se, – zazněly dva zděšené výkřiky, – a co jsem spatřil? Na pohovce seděl admirál von M., maje dámský klobouk na plešaté lebce, a choval na klíně Jeho Excelenci pana ministra války, pohrávajícího si s krajkovým dámským kapesníkem. Vymrštili se, bílí jako papír, a nohy se jim chvěly tak, že klesali na kolena. ‚Ach, ach, ach!‘ zaskučel konečně admirál, ‚jaké štěstí, že jste to jenom vy, Jasnosti! A přísahal bych, že jsem dveře zamkl na klíč!‘ ‚Boží milost byla s námi!‘ zajekotal zuby ministr a bleskurychle zamkl dveře na klíč. ‚Pojďte laskavě do kroužku, mon prince!‘ zval mne admirál (...). Já, v zamyšlení svém nevěnuje jim ani pozornosti, učinil jsem jen pyšné, odmítavé gesto a šel jsem dále.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 44.**

¹²⁰ „*Ke Klímovu Sternenhochovi ještě poznamenal: ‚Nejlépe je, když zákon se o takových věcech vůbec nezmiňuje (o homosexualitě). Ostatně aféra Eulenburgova byla vyvolána z důvodů osobních a politických způsobem nízkým. (Eulenburg, německý diplomat, který svými homosexuálními styky vyvolal před lety skandál; Klíma z jeho*

Není to jediná zmínka o homosexualitě. V dopise Marii Kösslové je však ku vztahu mezi dvěma muži shovívavější;¹²¹ stále ale stylem *něco za něco* (budu-li z toho něco mít, jsem schopný jiné akceptovat).

4.7 ALKOHOLIZMUS

Ponecháme-li stranou fakt, že Klíma ve velké spoustě dopisů žádal své přátele o finanční výpomoc, zatímco kníže Sternenhoch je typický obraz majetnosti, je zde prvek, který mají snad až dokonale stejný. Jedná se o alkohol. Sternenhoch se snaží navodit dojem, že opilost využívá především k maskování potenciálního šílenství.¹²² V jeho případě by tedy nemělo jít o závislost, ale o snahu přesvědčit ostatní, že je alkoholik, nikoliv blázen.

Klíma začal s alkoholem jednak proto, že sám chtěl, a jednak proto, že se mu částečně bortila jeho filosofie.¹²³ Mimo *Vlastní životopis*

aféry převzal pro své romanetto některé motivy) *Eulenburg sám byl člověk jemný a duchaplný spisovatel...* (ECH; 269) *Březina nedokázal pochopit, proč Klíma ve Sternenhochovi popsal takové divoké zvrhlosti.(...) A znove se zklamaně podivuje: „Proč Klíma tam útočí na homosexualitu? Od něho bychom právě očekávali, že ji pochopí, že ví, kolik lékařských knih o ní vychází.“* (sic!) BOR, D. Ž. *Dítě andělů: (Otokar Březina – život jako dílo)*. Praha: Trigon, 2000, s. 20.

¹²¹ „Měl jsem v zášti středu, protože je to dies Mercurii; mstil se zloděj starý; ale podíval jsem se naň z jiných stran, a shledal jsem, že to jinoch se zcela stkvělými zvláštními půvaby, jeden z těch, pro něž možno Řekům odpustit, že byli vesměs pailerasty; a pak měl jsem ve středu vždy štěstí na peníze..“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 387.

„*pederast m. (1. mn, -é, -i) kniž. Homosexuální muž, někdy ve vztahu k hochům*“ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a. s., 2002, s. 562.

¹²² „Ačkoliv jsem včera večer zase bláznil, mám dnes od rána lucidum intervallum. Víte proč? Poněvadž jsem pod obraz. Připadl jsem na geniální nápad, klamat všechnu tu holotu kolem sebe tím, že budu stále na mol. Nepříčetnost jako nepřičetnost.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 150.

¹²³ „Do třiceti šesti let Klíma nepil,“ dosvědčuje Kodíček v nekrologu. „Problémy egosolismu (...) uvedly ho do tíživých hlubin, jež hrozily rozdrčením. Klíma byl v nebezpečí zešlivení. Tehdy zcela vědomě a tak říkajíc z filosofického plánu začal pít. Zprvu málo, později více. Chtěl se vědomě otupit, aby se po čase mohl vrátit ke svým duchovním pokusům.“ (...) Klímovi se v jeho snaze o kontinuální extázi však alkohol vymkl z kontroly. Ve své autobiografii Klíma o tom píše, jako by ho byl ‚alkohol, rum a nerozředěný líh‘ zachránil; ‚druhá půle dvanáctého a třináctého roku neviděla mne střízlivým ani minutu‘; ‚druhá až ¾ l 96%ního denně‘; roku 1922 ‚chlastání dostupilo, bohům díky, vrchole. Koncem roku 22 – poprvé boj proti tomu – bylo to hrozivé‘; a zápisník z roku 1925 dokládá hlavně úporný a jen pomalu postupující zápas o přemožení alkoholismu a o návrat k soustavné literární práci.“ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s.156.

se Klíma o alkoholu zmiňuje například v dopisech;¹²⁴ Sternenhoch zase na různých místech ve svém deníku.¹²⁵

¹²⁴ Jako například v tomto z ledna 1924: „Die äussere Misère kümmert mich nach wie vor wenig. Schlimmer ist es mit dem Alkohol, diesem Arzt par excellence, diesem Todtschläger par excellence. Ich soff ungeheuer nach Euerer Abreise. Ein ganzes Jahr hindurch hat mich kein Mensch, kein Grashalm und sogar mein Bett <nicht> nüchtern gesehen. Bis 1 Liter des feinen Spiritus täglich. Drohende physische Fосgen haben sich eingestellt. Zittern, Schwindel, Schwäche, Frösteln, Schwitzen, Verminderung der Esslust, schlechter Schlaf, wenn ich nicht total betrunken war, – wo ich es war, schlief ich im Gegenteil bisweilen 4-6 Tage so 20 Stunden täglich. Und bin blude geworden wie ein Knödel. Sah mich mit Schmerz gezwungen, ein minder eifriger Unterstützer der Republik-Finzen durch Alkohol-Konsum zu werden. Hab' gelernt, mit velen Weh und Ach, denselben durchschnittlich auf die Hälfte zu reduciren. Physische Misstände haben aufgehört; der Geist bis jetzt ziemlich blöde geblieben. Saufe immer noch, – täglich ½ L. des Rums und Etna 8 Glas Bier. Schwer ist die Sache. Drei Wege bleiben dem, der dem Spiritus stark verfiel: die Einschränkung des Alkohol-Verbrauchs, d.h. der lebenslängliche, beständige, drollige Kampf mit dem Troll Alkohol als Sinn des Lebens; gänzliche Abstinenz; willentlicher Selbstmord durch Trunk. Derselbe ist aber nicht angenehm, – andere Selbstmördchen sind rekommandabler. Die vollständige Abstinenz hat einen enormen Willen zur Voraussetzung – das ist aber das Fatale, dass durch grossen Alkoholismus der Wille zum Teufel geht. Der zweite Weg ist das lange Vegetieren. Ein scheussliches Trilemma.. Freilich genem eingefleischte Alkoholikem meistens dern vierten Weg: nicht willentlich, – stupid dumpf wie ein Vieh der langsamen Auflösung entgegengehen.. Das machen übrigens alle Menschen; nur pflegt es nicht so frappant zu sein, wie bei den Trunkenbolden. – Das Empfehlenswürdigste: zuerst der 2. Weg – dann, gekräftigt, eine lage heraufbeschwören, die die völlige Abstinenz bis zum Tode möglich machen könnte... – Die Menschen, die keine leidenschaftlichen Alkoholikem sind, haben keine Ahnung, was Alkoholismus ist.“ KLÍMA, L. Sebrané spisy II. Hominibus. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 429-430.

Překlad E. Abrams a E. Pátková: „Vnější bída mne trápí nadále stejně málo jako dříve. Horší je to s alkoholem, tímto lékařem par excellence, vrahem par excellence. Chlatal jsem nehorázně po Vašem odjezdu. Po celý rok jediný člověk, jediné stéblo trávy, dokonce ani má postel mne neviděla střízlivého. Až 1 litr čistého lihu denně. Dostavily se hrozivé fyzické následky. Třesení, závrať, slabost, mrazení, pocení, nechut' k jídlu, nespavost, nebyl-li jsem totálně opilý, – byl-li jsem, spal jsem naopak někdy 4-6 dny takových 20 hodin denně. Stal jsem se pitomý jako knedlík. Byl jsem s bolestí nucen stát se svým konsumem alkoholu méně horlivým podporovatelem financí naší republiky. Naučil jsem se jej s bédováním zredukovat průměrně na polovinu. Fyzická nevolnost přešla; duch zůstal do dnes hloupý dost. Chlástám stále, – denně ½ l rumu a asi 8 piv. Je to těžké. Tomu, kdo silně propadl lihu zbývají tři cesty: omezení spotřeby alkoholu, t.j. celoživotní, neustálý, šprýmový boj se skřítkem Alkoholem jako smysl života; naprostá abstinence; záměrná sebevražda pitím. Ta však není příjemná, – jiné sebevraždičky jsou rekommandabilnější. Úplná abstinence předpokládá ohromnou vůli – to je ale právě to, že vůle velkým alkoholismem jde k čertu. Druhá cesta znamená dlouhé vegetování. Odporné trilemma... Ovšem jdou zapřísáhlí alkoholici většinou cestou čtvrtou: nikoli záměrně, – stupidně otupěle jako dobytek jdou na pomalou smrt.. To dělají ostatně všichni lidé; jenže to nebývá tak frappantní jako u opilců. – Nejvíce doporučenihodné: nejdřív 2. cesta – pak, posílen, přivodit situaci, která by umožnila naprostou anstinenci až do smrti... – Kdo vášnivým alkoholikem není, nemá tušení, co je alkoholismus zač.“ KLÍMA, L. Sebrané spisy II. Hominibus. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 432.

¹²⁵ Zápis z 1. prosince 1912: „Všecko je dobře. Musím se sice stále opíjet a hýřit, abych nemyslel na jisté – jisté věci, ale halucinací už nemám, nemám z nich strach, nebudu ho již mít.“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 46.

Zápis z 30. dubna 1913: „Všechny mé, téměř už zacelené rány znovu se široce otevřely; ani minutu nemám klidnou; všechna chuť z požitků zmizela; marný každý pokus o sebepřemožení... Co jediné trochu pomáhá, je dobytčí zpití se; ale to musí vésti

Jak už jsme zmínili, Klíma se kolem roku 1925 snaží udržet ve střízlivém stavu. Sternenhoch se v jedné chvíli také alkoholu zbavuje a dává přednost zdravému životu plnému fyzické práce.¹²⁶ To vše na radu doktora, který mu zaručil, že bude-li takto postupovat, zbaví se halucinací.

4.8 STRACH, KNIHY A HUDBA

Sternenhoch je typickým příkladem bojácného člověka, který má ale své mínění o sobě velice opačného charakteru. Mimo to, že se o strachu sám ve svém deníku několikrát zmiňuje přímo,¹²⁷ je zde mnoho situací, ze kterých lze jeho úděs jasně vyčíst.¹²⁸

nepřímou jen kurychlení – – strašlivého konce...“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 104.

Zápis z 6. května 1913: „Jsem stále na mol. Opilost je šílenství; postupuju homeopaticky; vyháním ďábla Belzebubem. A koukejte, daří se to výtečně. Jsem teď vlastně blázen, ale protože jsem pořád jako houba..., nikdo to na mě nevidí; nebýt poslední dny v jednom kuse s věrnými, pečujícími o mne přáteli ožralý, seděl bych v blázinci. (...) Teď jsem zase opilý. Kde to jsem? ... Ano – pořád v Berlíně. Willy je na Balcarech, s Alfonsem... Ale ty, Daemonu, ty čuně prasečí, nehraj si se mnou!“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 115.

¹²⁶ *„Nanejvyšš svědomitě řídil jsem se podle učencových rozkazů. Živil jsem se jen zeleninou, boby a mlékem; jelikož však mně tyto věci nikdy nešly k duhu, zkazil jsem si žaludek. Napájel jsem se jen jeho vodovou sodou, ta účinkovala ovšem ‚neomylně‘: dostal jsem průjem jako Diana, že šla ze mne jen křišťálová voda. Zřekl jsem se kouření, které mně dříve dávalo něco klidu, a cítil se teď stále nespokojený, nudící se, sklेशlý. Nepil jsem nic alkoholického a neměl teď ani jediné snesitelné chvíle, kdežto dříve, když jsem se důkladně opil, aspoň pár hodin mně bývalo dobře, vesele a statečně. Abych duševně nepracoval – to věru nemusil aristokratu radit! Tři hodiny denně jsem kopal, ryl atd.; následek toho byl, že se všechny mé, na to nezvyklé údy rozbolely tak, že jsem nemohl povstat s postele.“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 74.*

¹²⁷ *„Nebyl bych dříve uvěřil, že vášeň si může člověka tak podmanit, připravit o všechno sebeovládání, rozum a přirozené vlastnosti; tak hlavně připravila mne o všechn strach, jemuž jsem někdy trochu přistupen, ač má v základě srdce lví.“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 54.*

¹²⁸ *Zápis z 9. prosince 1912: „Musím se přesvědčit! Musím! Zítřejka jedu do hradu, kde je ona věž s dalekohledem. – Hu – u – – uuu!“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 49.*

Zápis z 10. prosince 1912: „Bylo skutečným hrdinstvím, že jsem překročil starodávný padací most. Ale věž – na tu jsem si netroufal ani z dálky pohlédnout... Zítřejka však! zítřejka musím stůj co stůj mít jistotu.“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 50.

Zápis z 11. prosince 1912: „Neodhodlal jsem se. Ale dobře: byl pátek a slunce nesvítilo. Zítřejka neodvolatelně! Aspoň malé dítě kdybych mohl vzít s sebou.“ KLÍMA, L. Utrpení knížete Sternenhocha. Brno: Res publica, 1990, s. 50.

Zápis z 12. prosince 1912: „Zas nic. A pochopil jsem, že to nedokážu. Došel jsem rozhodnutí, že ještě zítřejka hrad opustím. Však se věc sama sebou nějak vyvine k dobru. (...) Odpoledne jsem se šel umýt do malé hradní koupelny. Jsem jist, že mimo mne, vanu a lampu tam nebylo nic. Mnu si oči, do nichž mně natekla voda, – náhle se něco před

Oproti tomu se Klíma ve *Vlastním životopisu* prezentuje jako muž bez emocí a absolutně odmítavý ke všem podobným – ostatním lidem vlastním – pocitům.¹²⁹ Velice podobná situace je u Klímy¹³⁰ a Sternenhocha¹³¹ ve spojitosti se svědomím.

Odmítavý postoj ke čtení knih je doména knížete. V tom se opět naprosto rozchází s Klímou. Sternenhoch čtením opovrhoval,¹³² Klíma si na četbě snad až zakládal. Jednak je to patrné v dopisech či v zápiscích, kde se často o mnohých knihách zmiňuje anebo na ně jistým způsobem odkazuje, a jednak si o ně sám píše či je v dopisech svým přátelům recenzuje.¹³³

vanou míhá – popatřím ostře – Daemona stojí tam, zcela určitá, bílá, strašlivá. Omdlel jsem. (...) Teď je jisté, že je přízrakem. Nemusím tam chodit. (...) Ne, ne, teď je nutnější než kdy dříve, jít se přesvědčit. Mám prostou volbu: věž – nebo smrt v šílenství. Strachu z toho druhého, modlím se k tobě: vlij do mne rekovnost, abych překonal strach z prvního.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 50.

¹²⁹ „Affekt strachu jsem skoro zcela zapomněl, – nanejvýš mne ovane, pomyslí-li, že najdu v hospodě milého človíčka, který má ve zvyku dávat se se mnou do řeči. Ale strach, větší ovšem strach, byl mně i dříve neznám; nepamatuji se, že bych se byl kdy strachem třásl, ba i zbledl – za to vztekem býval jsem bledý příliš často. Při mých nočních procházkách pustinami nikdy mne nenapadlo vůbec si všimnout, šel-li někdo proti mně nebo za mnou – šel jsem pravidelně mimo a teprve, když jsem slyšel kroky doznívát, uvědomil jsem si někdy, že jsem kohosi potkal; – ale je poučné pozorovat noční chodce v polích – což teprve v lesích: skoro všichni počínají si jako zajáci, – zde lze pozorovat, že lidstvo sestává vesměs z kompletních bab.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 17.

¹³⁰ „Lítost, ‚výčitky svědomí‘, pocit viny, závist, žárlivost – věci mně od jakživa naprosto neznámé; patří patrně jen dobytku (...).“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 17.

¹³¹ Helga v hladomorně promlouvá k Sternenhochovi: „Jsem ve vaší moci a mluvme rozumně. Necháte-li mne zde umřít, zahubíte se. Vaše svědomí není dost silné, aby něco takového dovedlo po celý život nésti, znám Vás. A vím též, že, máte-li chuť mne propustit, zrazuje vás z toho strach, že se pomstím za to, co jste již učinil. Nuže, dávám své čestné slovo, že netřeba vám obávat se toho. Mstivá nejsem, naopak. (...) Zakolísal jsem silně. Měla pravdu, – již tenkrát jsem cítil, že mé svědomí neuneso tíhu mého činu.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 60.

¹³² „Již po tom rencontru v parku jsem si předsevzal, že, co živ budu, nevezmu knihu do ruky; přál bych si, aby dodržení každého mého předsevzetí bylo tak málo obtížné, jako je mně dodržení předsevzetí tohoto. Ale kniha – to nestačí.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 104.

¹³³ Dopis Aloisi Fidlerovi ze 7. října 1917: „Byl bych Vám velmi vděčen, kdybyste mně v brzku půjčil následující: Koran. – Voltaire: Karel XII. – C. Doyle: Onkel Bernac (Napol.) – Shaksp.: Zimní pohádka. Wells: Sen války. – Nemáte-li něco z toho při ruce, račte místo toho poslat mně: Dygas.: Hlad a láska, – Třebízský: V záři kalicha, Richep.: nahý vrah, – nebo něco dle vlastního Vašeho vkusu, jež velmi cením. Knihy, jež dosud mám, odvedu v nejbližší době dru. Křížovi vyjma snad Novalise, jenž se mně neobyčejně líbí, – dovolíte-li. Bych si ještě podržel.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 281.

Dopis Arnoštu Dvořákovi z 6. července 1927: „Tvé knihy jsem přečetl a burš může je kdykoliv odnésti. (...) Pošleš-li sem burše, způsobíš mně radost, přijde-li s nějakou knížkou. S jakou, přenechám Tvému psychologickému uzdání. Ale velmi by mně bylo milo, kdybys mně půjčil, myslím, že je máš, tři dramata od Shakespeara: Sen letní noci;

V určité chvíli však oba na psaní knih (tedy spisovatelství) nahlížejí stejně. Jak Sternenhochovi,¹³⁴ tak Klímovi přijde tento druh činnosti potupný. U Klímy je to poté především spisování za účelem zisku,¹³⁵ jinými slovy na zakázku: noviny, časopisy. V pozdějších letech však nouze Klímu přinutí, aby své přátele nakonec i žádal o práci tohoto druhu.¹³⁶

Hudba byla pro Klímu důležitá, hlavně pak v dětství (což jsme už zmiňovali v kapitole 1.1). Sternenhoch oproti tomu hudbě nerozumí ani trochu a při jedné příležitosti to sám o sobě i prohlásil.¹³⁷

4.9 ČAS, TITUL KNIHY A JEŽÍŠ

Čas hrál v Klímově díle velice důležitou roli. Kdyby tomu bylo jinak, proč by jednu ze svých knih nazval *Vteřina a věčnost*? Podobně pracuje Klíma s časem i v *Utrpení*. Vybrali jsme dvě ukázky, kde jsou nekonečnost a vteřina zmiňovány.¹³⁸

Kupec benátský; Konec dobrý – vše dobré.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 563.

¹³⁴ „Jen to se mně nelíbí, že se z ní stala králičkářka, spisovatelka a herečka. Je sice chvalitebné, že se místo s jaguáry obírá užitečně s králíky, ale aristokratická passion to není. Aspoň koně, psy kadyby chovala! Avšak herečkou chce se stát má choť? A dokonce spisovatelkou? Bože, chraň mne od této hanby! Já to trpět nebudu!...“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 145.

¹³⁵ „Učinil jsem si v 20. roce pravidlem nic nepublikovat, – leda až ve stáří jedinou velkou knihu (,předsokratovští‘ filosofové, – po nich se stalo spisovatelství řemeslem). Ale špatné hmotné poměry nutily mne k jinému.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy I. Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, s. 14.

¹³⁶ Dopis Emanuelu Chalupnému z 13. srpna 1915: „Radu psát do novin chci následovat. Ale třeba být při tom ,u zdroje,‘ t.j. v Praze. Mám naději i ve stálé místo v časopise – ať jakékoliv.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 116.

¹³⁷ „Komorník ohlásil můj příchod. Skoro v zápětí zazněla hudba – sit venia verbo. Lze prý poznat každého velkého komponistu dle hluboké svéráznosti jeho muziky. Je-li tomu tak, pak je Wilhem II. jistojistě největší ze všech: i člověk tak nemuzikální jako já pozná podle absolutní nemelodičnosti a neharmoničnosti, za okamžik, že to ,složil‘ On. Nemelodičnost a neharmoničnost jsou sice vlastnosti všech moderních skladeb; ale kdežto jinde nemají skladby s melodií a harmonií prostě co činit, jsou kompozice císařovy nejfrapantnějším jejich opakem; jinde je to poměr barvy bílé a červené, u císaře bílé a černé.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 94.

¹³⁸ „Aspoň čtvrt hodiny jsem seděl na plošině, – ó bože! odpusť mně peklo! vždyť jsem v něm již byl – a věčně! neboť každá vteřina byla nekonečností.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 52.

„A fluidum třetí, které působí, že všechny nervy stanou se stokrát senzibilnějšími než dříve a že všechny cítí rázem absolutní maximum somatické i psychické bolesti; proti této generální tortuře jsou všechna mučení, vám lidem známá, idiotským šprýmem. Jistě

Necháme-li stranou Boha, neradi bychom opomenuli Ježíše, který se nám v jednom momentě zajímavě prolíná jak Klímovým,¹³⁹ tak Sternenhočovým životem.¹⁴⁰

Už téměř v samotném závěru bychom se rádi zastavili u titulu *Utrpení knížete Sternenhocha*. V posledním dochovaném dopise Ladislava Klímy z Vinohradské nemocnice, který je datován 19. března 1928 a určen Rudolfu Škeříkovi, se Klíma zmiňuje o názvu *Utrpení*.¹⁴¹ Přibližně o dvacet tři let dříve píše v dopise Emanuelu Chalupnému,¹⁴² že název díla je velice důležitý. Je tedy otázkou, zda-li by název knihy měl být přejmenován na Klímou navrhovaný, či ponechán v původním znění.

4.10 KLÍMA CITUJE STERNENHOCHA

V neposlední řadě si snad Klíma Sternenhocha jistým způsobem natolik oblíbil, že jej nezapomněl citovat. Jako ukázkou přikládáme dopis Marii Böhlerové z 12. října 1924.¹⁴³

to bude trvat jen okamžik, který však bude věčností. Jistě, i bez náporu Vůle, změní se Bolest automaticky ve slast.“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 111.

¹³⁹ „Může překvapovat, jak jsou po díle imoralisty, jakým byl Klíma, rozptýleny zmínky o náboženství a o spasitelství, a jak při tom zůstávají jen napověděny. Klíma je ateista, a přece se nemůže obrátit než k evropské tradici, ke křesťanství, k božství Kristově a posvátnosti Panny Marie. Dne 28. srpna 1926 si dokonce zapisuje: V katolictví se vplížila nepozorovatelně velká moudrost. Vina katol., že se koupalo vždy, více než kdy jindy dnes, ve hnojnici politiky. Dnes by se mohlo zduchovnět. Ale – kdo by to dovedl? Hergot, kdybych já chtěl, mohl bych se státi druhým zakladatelem křesťanství, Jesus II. ...“ CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, s. 170.

¹⁴⁰ Monolog Helgy: „A ta sekunda rozmetá šarlatový palác i všechny podobné, co jich ve veškerenstvu je, lépe, než tun ekrasitu. Vykoupím utrpením svým nekonečné legiony duší. Co se Christovi nepodařilo: překonat peklo, podaří se mně...“ KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 112.

¹⁴¹ „Poněvadž název ‚Utr<pení> kn<ížete> St<ernenhocha>‘ byl provizorní, a málo pravil o věci, navrhl jste právem, aby byl změněn. Návrh Váš →titulu← (P<okorný> v<ítěz>) – →jinak výborný← sváděl by k domněni, že kníže jest jedinou hlavní osobou, kdežto románek má hlavní, rovnocenné osoby dvě. Odpomoc je lehká. Kniha bude se nazývat: *Padlá bohyně a pokorný vítěz. A podtitul: Ze zápisů dobrého knížete Sternenhocha*.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 572.

¹⁴² Dopis z 21. září 1905: „S názvem díla, tak skromným, nejsem srozuměn. (...) Na titulu záleží neobyčejně mnoho. Rovněž →ne s← Vaší dedikaci. Zlomyslnost lidská jí použije. Podej čertu prst... Neboť lidé nerozeznají den od noci.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 14.

¹⁴³ „Bei allem Leden soll man sich jene Worte des Fürsten Sternenhoch sagen: *Spring mir in den Arsch! Allen Leden ist Scheisse, wenn man es als Scheisse betrachtet; und nichts hindert den Menschen, mit den Dingen →solche← Gedanken zu verbinden, die*

es ihm gnädig beliebt... Der Wille zum Leiden allein macht schon glücklich, überglücklich... Das Leden ist ein tölpelhaftes Ding, blödes Missverständniss, nicht einmal belachenswert; je furchtbarer was erscheint, desto komischer ist es.“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 455.

Překlad E. Abrams a E. Pátková: „*Při veškerém utrpení dlužno opakovat slova knížete Sternenhocha: Do prdele mně vskoč! Všechno utrpení je hovno, pohlížíme-li na ně jako na hovno; a nic nebrání, s věcmi spojovat →takové← myšlenky, jak je nám libo... Jen vůle k utrpení činí už šťastným, přešťastným... Utrpení je hloupá věc, blbé nedorozumění, které ani za výsměch nestojí; čím strašnější se něco zdá, tím směšnější je.*“ KLÍMA, L. *Sebrané spisy II. Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, s. 459.

ZÁVĚR

Na začátku této bakalářské práce jsme přišli s hypotézou, že Klíma v *Utrpení knížete Sternenhocha* s autobiografickými prvky pracoval. Nyní, po tom, co jsme prozkoumali velkou část Klímova života, si dovolíme tvrdit, že Klíma opravdu svých vlastních zážitků hojně v tomto romanetu využíval.

Předkládá je čtenáři jako události, které se nestaly jemu, ale jeho postavám. Jak jsme zmínili v kapitole 4.1, Klíma se tak jako by zbavuje autorství. Netrvá však dlouho a ti, kdo jsou seznámeni alespoň s *Vlastním životopisem Ladislava Klímy*, pozorují jemné analogie mezi Klímovým životem a životem jeho postav. S dalším studiem deníkových záznamů a korespondence dostávají tyto paralely konkrétnějších obrysů a nadále jich přibývá.

Znovu musíme zopakovat, že jsme nehledali jedinou postavu, o které bychom nakonec mohli prohlásit, že se jedná o beletrizovaného Klímu. Nejvíce prvků jsme samozřejmě našli u dvou hlavních postav (romaneto má dvě hlavní postavy, což Klíma potvrzuje v jednom z dopisů – viz 4.9) a to knížete Sternenhocha a jeho choti Helgy.

Sternenhoch, stejně jako Klíma, propadl alkoholismu a Helga se podobně jako Klíma pokouší pomocí vůle o nadpozemský život obyčejným lidem zcela nepředstavitelný.

Jisté podobnosti jsme našli i u postav, jež se v romanetu pouze mihnou. Jde například o Sternenhochova bratra, který v díle vystupuje jako generál, což je aluze na válku, a tedy i na Klímou oblíbeného Napoleona. V této části Klíma sice hodnotí válečný konflikt s posměchem a rozčarováním, ale nemyslíme si, že by tak útočil přímo na postavu Napoleona. Je pravděpodobnější, že tak činí vůči Evropě.

Mimo prvky vsutku podobné jsme se částečně zaměřili i na naprosté odlišnosti či záměrně vynechané události. Tolik zmiňovaný srpen, měsíc autorova narození, hraje v životě Sternenhocha významnou roli. Osudný čin se však stane 19. srpna, ačkoliv by Klíma pro tak

významnou událost mohl použít 22. (tedy den svých narozenin). Možná opětovné zbavení se osobní zodpovědnosti.

Každá z částí této závěrečné práce měla nemalý význam v rekonstrukci Klímovy osobnosti. Krom Klímovy biografie a bibliografie jsme nemohli opomenout jeho filozofickou etapu, neboť on sám se více než za básníka-beletristu považoval za filozofa. Vzhledem k této skutečnosti bylo nezbytné tuto část alespoň připomenout.

Nikdy se nedozvíme, zda jde v některých případech pouze o náhody a jestli si Klíma podobnost mezi sebou a postavami neuvědomoval; jednoduše jim podvědomě přisuzoval určité vlastnosti a vystavoval jistým situacím. Podoby by to však v mnoha bodech byly natolik neuvěřitelné, že se spíše přikláníme k opačnému názoru.

Naše hypotézy se tedy potvrdily a závěrem můžeme konstatovat, že v romanetu *Utrpení knížete Sternenhocha* se objevují autobiografické prvky jeho autora Ladislava Klímy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BAHNÍK, V. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974, 717 s. ISBN neuvedeno.
- BOR, D. Ž. *Dítě andělů: (Otokar Březina – život jako dílo)*. Praha: Trigon, 2000, 293 s. ISBN 80-86159-25-6.
- BRUGGER, W. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 1994, 639 s. ISBN 80-206-0409-X.
- BŘEZINA, O., CHALUPNÝ, E., KLÍMA, L. *Duchovní přátelství: vzájemná korespondence Ladislava Klímy s Emanuelem Chalupným a Otokarem Březinou*. Ed. J. Kabeš. Praha: Jan Pohořelý, 1940, 130 s. ISBN neuvedeno.
- FIC, I. *Vědomé a sebevědomé „Nic“*. In KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, s. 166-179. ISBN 80-85205-00-9.
- GALÍK, J. *Panorama české literatury (Lit. dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 547 s. ISBN 80-85839-04-0.
- HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1237-3.
- CHALUPECKÝ, J. *Expresionisté: Richard Weiner; Jakub Deml; Ladislav Klíma; Podivný Hašek*. Praha: Torst, 1992, 200 s. ISBN 80-8563-900-9.
- KLÍMA, L. *Boj o vše: deníky a korespondence s přáteli z let 1909 až 1917*. Olomouc: Votobia, 1995, 215 s. ISBN 80-85885-92-1.
- KLÍMA, L. *Edgar a Eura; Vlastní životopis filozofa*. Polička: Argo, 1992, 80 s. ISBN 80-901198-1-6.
- KLÍMA, L. *Sebrané spisy. I, Mea*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2005, 910 s. ISBN 80-7215-239-4.
- KLÍMA, L. *Sebrané spisy. II, Hominibus*. Ed. E. Abrams. Praha: Torst, 2006, 894 s. ISBN 80-7215-271-8.
- KLÍMA, L. *Utrpení knížete Sternenhocha*. Brno: Res publica, 1990, 182 s. ISBN 80-85205-00-9.

- KLÍMA, L. *Victoria Aeterna*. Praha: Arkýř, 1992, 318 s. ISBN 80-85400-00-6.
- KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výběr z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, 290 s. ISBN 80-207-0216-4.
- KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a. s., 2002, s. 562. ISBN 80-7235-023-4.
- LEHÁR, J. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 1082 s. ISBN 978-80-7106-963-8.
- LIZNAR, M. *Filosofická terminologie Ladislava Klímy*. Brno, 2006. 63 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity na katedře občanské výchovy. Vedoucí diplomové práce Petr Jemelka.
- MÜNZER, J. Ladislav Klíma: Utrpení knížete Sternenhocha. *Naše doba: Revue pro vědu, umění a život sociální*, 1928, roč. 35, č. 1, s. 643-644.
- NIETZSCHE, F. *Nečasové úvahy II*. Praha: Mladá fronta, 1992, 168 s. ISBN 80-204-0289-6.
- NOVÁK, A. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. Brno: Atlantis, 1995, 1804 s. ISBN 80-7108-105-1.
- ORSÁG, M. Ladislav Klíma: Utrpení knížete Sternenhocha. *Helena v krabici*, 2008, roč. 4, č. 34, s. 17. ISSN neuvedeno.
- PETROVÁ, A. *K problematice psychologie existence*. Olomouc: Votobia, 2005, 115 s. ISBN 80-7220-244-8.
- PRACH, L. *Masaryk a Domažlice*. Domažlice: Městské museum, 1938, 110 s. ISBN neuvedeno.
- Stručný filosofický slovník*. Ed. J. Šandová. Praha: Svoboda, 1966, 525 s. ISBN neuvedeno.
- VŠETIČKA, F. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy 20. let 20. století*. Olomouc: Votobia, 248 s. ISBN 80-7198-262-8.
- WILDE, O. *Plays, Prose Writings and Poems*. London: J.M. Dent, 1966, 428 s. ISBN neuvedeno.
- ZUMR, J. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, L. *Vteřiny věčnosti: prózy, listy, eseje, sentence: výběr z díla*. Ed. J. Zumr. Praha: Odeon, 1989, 290 s. ISBN 80-207-0216-4.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michal Orság
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Doc. Mgr. Igor Fic, Dr.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Autobiografické prvky v díle Ladislava Klímy, zejména v romanetu Utrpení knížete Sternenhocha
Název v angličtině:	Autobiographical Elements in Ladislav Klima's "The Suffering of Prince Sternenhoch"
Anotace práce:	Diplomová práce „Autobiografické prvky v díle Ladislava Klímy, zejména v romanetu Utrpení knížete Sternenhocha“ pojednává o podobnostech mezi životem Ladislava Klímy a postavami z romaneta Utrpení knížete Sternenhocha. Nesnažili jsem se najít jednu postavu, o které bychom tvrdili, že je zosobením Klímy, ale reálnou osobu Ladislava Klímy jsme postupně hledali ve většině objevivše se postavách. Jejich vlastnosti či situace, ve kterých se objevují, jsme pak komparovali s událostmi z Klímova života.
Klíčová slova:	Romaneto, Klíma, Sternenhoch, Helga, biografie, deoessence – ‚Boží praxe‘, korespondence, Emanuel Chalupný, Napoleon, alkoholismus, čas.
Anotace v angličtině:	Thesis called "Autobiographical Elements in Ladislav Klima's 'The Suffering of Prince Sternenhoch'" deals with similarities and differences between the lives of Ladislav Klima and his characters from the novel titled 'The Suffering of Prince Sternenhoch'. We did not try to find just one character that would represent Klima's life and his experience. We compared a real person – Ladislav Klima – with almost all characters who appeared in the novel. Eventually, we compared behavior and situations in which they appeared with events from Klima's life.
Klíčová slova v angličtině:	Romanetto, Klíma, Sternenhoch, Helga, biography, deoessence – 'God's Practice', correspondence, Emanuel Chalupny, Napoleon, alcoholism, time.
Přílohy vázané v práci:	--
Rozsah práce:	45 stran
Jazyk práce:	CS